

Φάκελος “**Δασικοί Χάρτες**”

Το ιδιότυπο νομικό καθεστώς της Κρήτης
και τα στοιχεία - ντοκουμέντα που δικαιολογούν
την έντονη αγανάκτηση για απώλεια πατρογονικών εδαφών

Έρευνα του Δημήτρη Καντηλιεράκη

Έρευνα
του Δημήτρη
Καντηλιεράκη

Φάκελος “Δασικοί Χάρτες”

Το ιδιότυπο νομικό καθεστώς της Κρήτης και τα στοιχεία - ντοκουμέντα που δικαιολογούν την έντονη αγανάκτηση για απώλεια πατρογονικών εδαφών

Η ανάρτηση των δασικών χαρτών φέρνει στην επιφάνεια και στο επίκεντρο της επικαιρότητας, τη νομικά και ιστορικά ανυπόστατη και απαράδεκτη διεκδίκηση του Ελληνικού δημοσίου, επί των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης, με την οποία επιχειρείται η αυθαίρετη δήμευση πατρογονικής περιουσίας, χωρίς υπερβολή, δεκάδων χιλιάδων Κρητικών, του νησιού και της διασποράς, δηλαδή η δήμευση του 40% της κρητικής γης. Η ανάρτηση των, δεν αποσκοπεί πρωτίστως στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, αλλά στην υλοποίηση μνημονιακής δέσμευσης για την οριοθέτηση και κατοχύρωση της δημόσιας περιουσίας, προκειμένου να εξασφαλιστούν οι δανειστές του δημόσιου χρέους. Έξ ου και η ανάρτηση τους έγινε από την Κτηματολόγιο Α.Ε, και όχι από την καθ' ύλην αρμόδια Δασική Αρχή και μάλιστα με ανορθόδοξη διαδικασία, δηλαδή η ανάρτηση προηγήθηκε της κατάρτισης του κτηματολογίου.

Γεγονός που εύλογα δίνει αφορμή ακόμα και σε κάθε καλοπροαίρετο πολίτη να σκέφτεται, ότι προς τούτο χρησιμοποιείται, ο μὲν δασικός χαρκτήρας της έκτασης ως πρόσχημα, η δε ανάρτηση των χαρτών από την Κτηματολόγιο Α.Ε, ως πρόσφορη διαδικασία για να περνάει, στα γρήγορα και στα «μουλωχτά», στο ΤΑΙΠΕΔ, η έκταση που χαρακτηρίζεται δασική. Και συνάμα ο ιδιοκτήτης της, ακόμα και όταν την δημεύει το Δημόσιο, να επιβαρύνεται με το κόστος της τοπογραφικής της αποτύπωσης και τις δαπάνες κατάρτισης των δασικών χαρτών, υπό τη μορφή του παράβολου που κατέβαλε, δηλαδή και χαμένος και δαρμένος. Και όλα αυτά, σαν να μην εξαρτάται από αντικειμενικά χαρακτηριστικά ο δασικός χαρακτήρας μιας έκτασης αλλά από τους τίτλους ιδιοκτησίας.

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ
Έτσι, λοιπόν, με την εκπλήρωση της τροϊκανής επιταγής ήλθε στο επίκεντρο της δημοσιότητας το ζήτημα του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης, το οποίο παραμένει σ' εκκρεμότητα τώρα και πολλές δεκαετίες. Καθώς το Δημόσιο θεωρεί αυτές τις εκτάσεις διακατεχόμενες από ιδιώτες, με επακόλουθο να πρέπει να προσφύγουν στα πολιτικά δικαστήρια για να κατοχυρώσουν πατρογονική τους περιουσία.

Αυτή η διαχρονική εκκρεμότητα δημιουργήθηκε και στηρίζεται σε μια νομικά ανυπόστατη αλλά και πολιτικά και κοινωνικά απαράδεκτη, απόφαση του υπουργείου Γεωργίας, την 51098/434/22-3-1957, με την οποία ανατράπηκε, το για αιώνες παγιωμένο, ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης.

Με αποτέλεσμα, αυτή η μετέωρη νομική κατάσταση να επικρέμεται ως δαμόκλειος σπάθη πάνω από το κεφάλι χιλιάδων Κρητικών, αλλά και να μετατρέπει τις δασικές υπηρεσίες του νησιού σε κυματοθραύστη της εύλογης αγανάκτησης και της οργής των, τα δε στελέχη τους σε σάκο του μποξ για την εκτόνωση της, ενώ μέσα τους συγκρούεται το υπηρεσιακό καθήκον με τα αισθήματα κοινωνικής δικαιοσύνης και πατριωτισμού.

Η Πολιτεία απέφυγε μέχρι σήμερα να επιλύσει αυτό το φλέγον ζήτημα, αν και επανειλημμένως το Νομικό Συμβούλιο

του Κράτους σε σχετικές γνωμοδοτήσεις, αποφαινεται, ότι: «είναι αδικαιολόγητη η επί μακρά σειρά ετών εξακολούθηση της ισχύος αυτής της μετέωρης καταστάσεως» και υποδεικνύει την «δια της νομοθετικής ρυθμίσεως οριστική επίλυση του ζητήματος των διακατεχομένων δασών και δασικών εκτάσεων».¹

ΙΔΙΟΤΥΠΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

Στην Κρήτη, από την κατάληψη της από τους Οθωμανούς και μέχρι το 1970, έτος έκδοσης της προαναφερθείσας υπουργικής απόφασης, ίσχυε ένα παγιωμένο ιδιότυπο νομικό και ιδιοκτησιακό καθεστώς των αγριάδων ή δασών και δασικών εκτάσεων όπως σήμερα λέγονται. Κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας, οι ιδιώτες, Μουσουλμάνοι και Χριστιανοί, μπορούσαν να αποκτούν και να έχουν αγριάδες κατά πλήρη κυριότητα, νομή και κατοχή. Σε αντίθεση με άλλες περιφέρειες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όπου οι αγριάδες ανήκαν στον Σουλτάνο, ο οποίος παραχωρούσε σε ιδιώτες το διπνεκές δικαίωμα εξουσίας [τεσσαρουφ] επ' αυτών, δηλαδή δικαίωμα νομής και κατοχής.

Η Οθωμανική διοίκηση καθιέρωσε στην Κρήτη αυτό το ιδιότυπο νομικό καθεστώς για μια σειρά από λόγους. Εν πρώτοις, η κατάκτηση της Κρήτης έγινε σε μια περίοδο που η Οθωμανική αυτοκρατορία είχε εισέλθει σε φάση παρακμής, η σουλτανική δε εξουσία σε αντίστοιχη αποδυνάμωση. Υπό τις συνθήκες αυτές, η μακρόχρονη κατάκτηση, σε συνδυασμό με τον εξισλαμισμό δεκάδων χιλιάδων Κρητικών, έδωσαν την δυνατότητα στον σερασκερή των οθωμανικών στρατευμάτων στην Κρήτη και συνάμα Μεγάλο Βεζίρη, Φαζίλ Αχμέτ Κιοπρουλού να καθιερώσει στη νήσο ένα ιδιόμορφο ιδιοκτησιακό καθεστώς, κάνοντας χρήση του αξιώματος και της μεγάλης εύνοιας που απολάμβανε από τον Σουλτάνο Μεχμέτ IV και τη βασιλομήτορα Hadice Turhan Sultan.

Με το Αυτοκρατορικό Διάταγμα [Κανουνναμέ] περί γαιών, που εκδόθηκε, αμέσως μετά την κατάληψη του Χάνδα-

Ο Μεγάλος Βεζίρης, Φαζίλ Αχμέτ Κιοπρουλού καθιέρωσε στην Κρήτη στα τέλη του 17ου αιώνα ένα ιδιόμορφο ιδιοκτησιακό καθεστώς.

κα [Ηράκλειο], το 1671 κατά του ερευνητές, καθιερώθηκε στην Κρήτη, ένας άνευ προηγούμενου ιδιωτικός έλεγχος πάνω στην αγροτική γη, σε αντίθεση με τη συνήθη πρακτική του Οθωμανικού κράτους, που καθιστούσε αυτή την κατηγορία γης κρατική[μυρί]? Για το λόγο αυτό η Molly Greene, μιλάει για ένα «Ισλαμικό Πείραμα» στην Κρήτη.³ Οι δε Α. Nükhet και Ν. Adıyeke, αναφέρουν σε μελέτη τους, δημοσιευθείσα πρόσφατα, τον Απρίλη του 2020, ότι εξακολούθησε και μετά την κατάληψη της νήσου να ισχύει, σύμφωνα με τον Κανουνναμέ της Κρήτης, το προηγούμενο ιδιοκτησιακό καθεστώς γης, που επέτρεπε τη μεγάλη ιδιωτική ιδιοκτησία γαιών.⁴

Συγκεκριμένα, το ως άνω Αυτοκρατορικό Διάταγμα προέβλεπε, ότι «αι εν τη κατοχή των απίστων της ρηθείσης νήσου ευρισκόμεναι γαίαι παραμένουσιν εις χείρας αυτών ως γαίαι φορολογούμεναι» και «αποτελούσι δε αι φορολογούμεναι γαίαι τελείαν ιδιοκτησίαν των κατόχων των».⁵ Η ιδιομορφία του ιδιοκτησιακού καθεστώτος γης στην Κρήτη πιστοποιείται και με το αυτοκρατορικό φερμάνι του 1765, σύμφωνα με το οποίο

«το ταμείον της Κρήτης τυγχάνει εν κενωρισμένον και ανεξάρτητον ταμείο και μη όντος γνωστού ενταύθα λεπτομερώς του ισχύοντος εκεί από παλαιωτάτων ετών συστήματος όσον αφορά τους μουκατάδες αγροληπτικών σχέσεων των χωρικών μετά των ιδιοκτητών των αγρών...»⁶

Εικάζεται από ερευνητές, ότι ο Φαζίλ Κιοπρουλού υιοθέτησε την άποψη του προσωπικού του συμβούλου, Βενί Μεχμέτ, ο οποίος ήταν αρχηγός μιας φονταμενταλιστικής κίνησης, η οποία πρέσβευε, τη μειοψηφική θέση στην ισλαμική νομική επιστήμη, ότι η κρατική ιδιοκτησία της γης δεν συνάδει με τις ισλαμικές αρχές. Επ' αυτού γράφει, ο G. Veinstein: «Στην τελευταία Οθωμανική κατάκτηση», δηλαδή της Κρήτης, «απορρίφθηκε, κατηγορηματικά, η έννοια της δημόσιας γης, για να επιστρέψουν, ως υποστήριζαν, στην αληθινή ισλαμική αντίληψη»⁷. Είναι χρήσιμο εδώ να κάνουμε μια παρένθεση για να σημειώσουμε, ότι ο Φαζίλ Αχμέτ Πασάς δίδασκε σε ηλικία 16 ετών, στην Σχολή Ισλαμικών Σπουδών της Κωνσταντινούπολης, έγινε Μεγάλος Βεζύρης σε ηλικία 26 ετών και κατείχε αυτό το αξίωμα μέχρι το τέλος της ζωής του και ακόμα συγκαταλέγεται μεταξύ των μεγάλων μεταρρυθμιστών της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας

ΑΜΕΤΑΒΛΗΤΟ ΣΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΕΠΟΧΗ

Καθ' όλη την διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας, παρέμεινε, το νομικό καθεστώς γης, κατά βάση αμετάβλητο. Αυτό που άλλαξε ήταν οι σχέσεις ιδιοκτησίας υπέρ των Χριστιανών. Στην αλλαγή αυτή συνετέλεσαν η μακρόχρονη διάρκεια της κατάκτησης σε συνδυασμό με το μεγάλο αριθμό εξισλαμισμού των Χριστιανών⁸, το κλίμα της ασφάλειας και της ισονομίας της Αιγυπτιακής διοίκησης, αλλά και η επιδίωξη του αντιβασιλέα της Αιγύπτου Μωχάμετ Άλυ, να αποσπάσει κτήματα από τον Σουλτάνο και τους αγάδες της Κρήτης. Η Ζενάπ Ισμαήλ Ρασέντ, αναφέρει, ότι «εσκοπεί να γίνη κρiάρχος των γαιών της νήσου, ως ήτο η κατάσταση εις την Αίγυπτον» και

«να καταστήσει αυτήν ιδιοκτησίαν του».⁹ Καθώς επίσης και τα αυτοκρατορικά διατάγματα Χάττι Σερίφ της 2/11/1839 και το Χάττι Χουμαγιούν της 18/2/1856, ο Οργανικός Νόμος του 1869 και η Σύμβαση της Χαλέπας του 1878. Σε αυτό το νομικό πλαίσιο, διαδραμάτισαν αποφασιστικό ρόλο στην αλλαγή των ιδιοκτησιακών σχέσεων οι αλληπάλληλες επαναστάσεις των Χριστιανών, με επακόλουθο την εγκατάλειψη της υπαίθρου από το μουσουλμανικό πληθυσμό, και την καταφυγή του, για ασφάλεια, στις οχυρωμένες πόλεις του νησιού και στις πέριξ αυτών περιοχές, στο λεγόμενο τοπαλτί. Καθώς και η επακολουθήσασα αποχώρηση των Οθωμανικών αρχών από την αγροτική ύπαιθρο της νήσου.

Υπό αυτές τις συνθήκες, σε όλη την διάρκεια της Οθωμανικής κατοχής παρήρμαινε, σχεδόν το σύνολο των δασών και δασικών εκτάσεων, στην ιδιοκτησία φυσικών προσώπων και σε μουσουλμανικά ιδρύματα και σε χριστιανικές μονές. Όμως προτού προχωρήσουμε στην παράθεση των στοιχείων, θεωρούμε χρήσιμο να δώσουμε μια γενική εικόνα από το γαιοκτητικό καθεστώς των αγριάδων στην Κρήτη επί Οθωμανικής εποχής. Ο Ν. Σταυρινίδης που όντας μεταφραστής ενός μεγάλου μέρους του Οθωμανικού Αρχείου του Ηρακλείου, μιλάει μετά λόγου γνώσεως, ότι «το μέγιστο μέρος της ακίνητης περιουσίας στην Κρήτη, δεν κατείχε το Οθωμανικό δημόσιο, αλλά κατείχαν τα βακουφικά [μουσουλμανικά] ιδρύματα».¹⁰ Αλλά και οι Οθωμανοί διοικητές της νήσου μας δίνουν μια εικόνα, όπως ο Βελής πασάς γράφει σε βιβλίο που εξέδωσε το 1858, ότι οι Χριστιανοί κατέχουν τα 3/4 της Κρητικής γης.¹¹ Και ο Χακίμ Ισμαήλ πασάς, λέει κατά το 1862, ότι ενώ προ 40 ετών τα χριστιανικά κτήματα έφταναν το 1/5 του συνόλου, τώρα φτάνουν τα 3/5. Σε 20-30 χρόνια δεν θα υπάρχουν στην ύπαιθρο οθωμανικές περιουσίες(...) γιατί οι μπένδες τεμπέληδες και ετοιμοφαγάδες όπως είναι, πουλούνε και τρώνε».¹² Και τέλος ο Άγγλος Πρόξενος στα Χανιά, Sandwith, σημειώνει σε αναφορά του 1875 προς τον Βρετανό υπουργό Εξωτερικών Lerby, ότι οι Χριστιανοί υποστηρίζουν, ότι συγκροτούν τα 3/4 του πληθυσμού και ότι κατέχουν τα 3/4 των ιδιοκτησιών του νησιού.¹³

Ο δε Ν. Σταυράκης, γενικός γραμματέας της Γενικής Διοίκησης Κρήτης, επιβεβαιώνει ότι στα 1890: "Δημόσια ή βασιλικά γαίαι δεν υπάρχουν σήμερα εν τη ύπαιθρο χώρα της νήσου. Άπαντα η γη ανήκει εις τους ιδιώτας κατοίκους, και αυτά δε τα μη ιδιόκτητα όρη και αι βοσκαί εισί διανεμημένα εις τας κοινότητας των χωρίων, άτινα νέμονται αυτάς ως ιδίαν επίκοινων περιουσίαν, ουδέν καταβάλλοντα νομής τέλος. Μόνον εις τα ακρωτήρια Γραμβούσης και Ροδωπού υπάρχουν βοσκαί τίνες ανήκουσαι εις τον δημόσιο και εκμισθούμεναι ετησίως εις ιδιώτας. Εις την αυτήν κατηγορία υπάγονται και αι επί της νήσου Δίας βοσκαί. Εκ της εκμισθώσεως αυτών το δημόσιον της Κρήτης ταμείον πορίζεται ετησίως ευτελές τι ποσόν, μη υπερβαίνον τας 35.000

γρ., αναγραφόμενον εις τον προϋπολογισμόν των εσόδων υπό τον τίτλον δημόσια νομήματα"¹⁴. Όντως υπάρχει αυτό το έσοδο σε προϋπολογισμούς της εποχής της Ημιαυτονομίας της Κρήτης αλλά όμως αργότερα εμφανίζεται κόμα περισσότερο μειωμένο κατά 2/3 περίπου σε προϋπολογισμούς της Κρητικής Πολιτείας, π.χ. στον Προϋπολογισμό του 1911 ανερχόταν μόλις στο 6 τοις χιλίοις των συνολικών εσόδων.

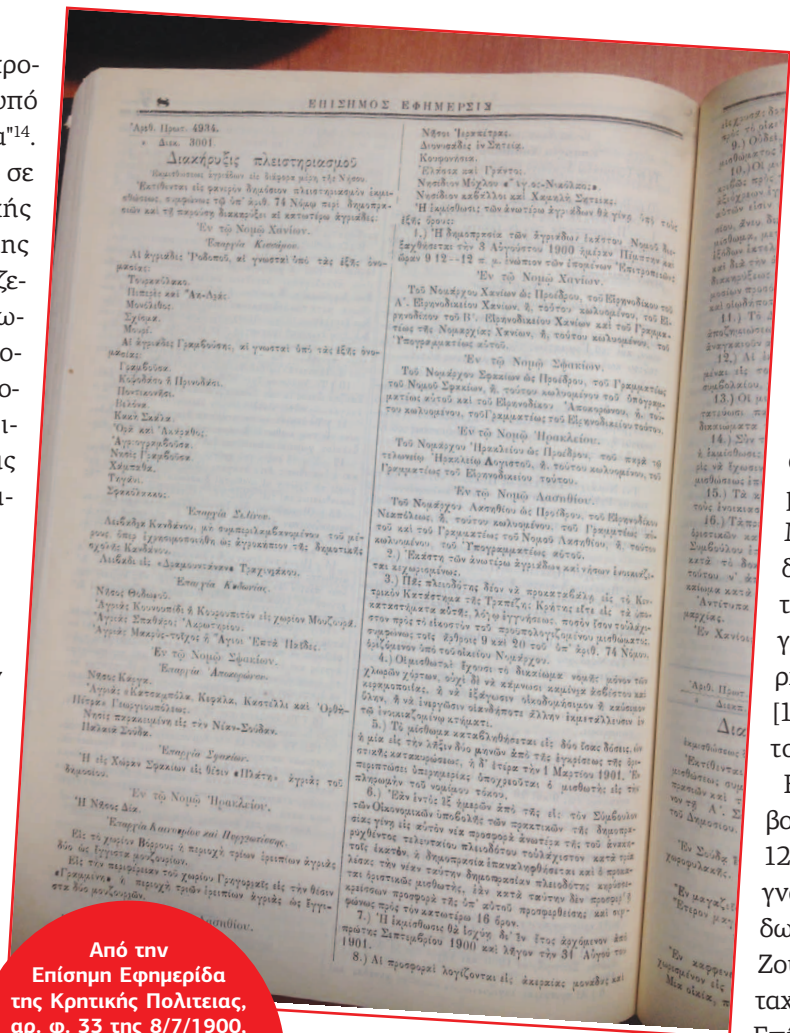
ΠΛΗΘΟΣ ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Η ιδιωτική ιδιοκτησία των αγριάδων (δασών και δασικών εκτάσεων) της Κρήτης μαρτυρείται από πλήθος ιστορικών και νομικών ντοκουμέντων της περιόδου της Οθωμανικής κατοχής του νησιού, που φυλάσσονται στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης (Ι.Α.Κ.). Συγκεκριμένα μαρτυρείται από αποφάσεις της Οθωμανικής διοίκησης που αφορούν την αναγνώριση της ιδιοκτησίας αγριάδων σε ιδιώτες, Μουσουλμάνους και Χριστιανούς. Επίσης, από αποφάσεις Ιεροδικείων, πράξεις συμβολαιογραφικές της περιόδου 1879-1899, με τις οποίες μεταβιβάστηκαν αγριάδες, ως και δικαστικές αποφάσεις Οθωμανικών δικαστηρίων, με τις οποίες αναγνωρίζεται η ιδιωτική ιδιοκτησία σε αγριάδες, αλλά και από προγράμματα αναγκαστικών δημόσιων πλειστηριασμών, σε εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων, με τα οποία καταδεικνύεται πάλι η ιδιωτική ιδιοκτησία σε αγριάδες. Και τέλος, αναφερόμαστε στην απογραφή που έκαναν οι Διεθνείς Αρχές που εγκατέστησαν οι Μεγάλες Δυνάμεις στην Κρήτη, κατά την περίοδο 1897-1899. Τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία που παραθέτουμε είναι ενδεικτικά, επειδή τα υπάρχοντα στο ΙΑΚ είναι αμέτρητα.

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΩΝ

α) Γενική των Κρητών Συνέλευση

Το 1888, στην Γενική των Κρητών Συνέλευση, υπό την προεδρία του Γενικού Διοικητή Κρήτης, Φωτιάδη πασά, απαλείφθηκε, κατά τη συζήτηση του νομοσχεδίου για την προστασία των δασών, η λέξη «δημόσια» από την προτεινόμενη διατύπωση, «δημόσια, δημότικα και ιδιωτικά δάση», ύστερα από την παρέμβαση πολλών πληρεξούσιων [βουλευτών]. Η αιτιολογία που προέβαλαν ήταν, ότι στην Κρήτη δεν υπάρχουν δημόσια δάση, αλλά μόνο δημοτικά και ιδιωτικά. Προφανώς, αν υπήρχαν δεν θα τα άφηναν απροστάτευτα. Συγκεκριμένα, ο πληρεξούσιος (βουλευτής) Βεζίτ Βένες είπε: «Τα πλείστα όμως αυτών [των δασών] είναι ιδιωτικά κεκτημένα δια τίτλων και εγγράφων επισήμων». Αλλά και οι έγκριτοι νομικοί, πληρεξούσιοι, όπως ο Χ. Πολυγεωργάκης: «Ο τοιούτος νόμος εφαρμόζεται όπου τα δάση ανήκουν εις το δημόσιον.[...]. Ηξέυρω ότι εις την επαρ-

Από την
Επίσημη Εφημερίδα
της Κρητικής Πολιτείας,
αρ. φ. 33 της 8/7/1900,
στην οποία δημοσιεύεται
πρόγραμμα δημόσιων
πλειστηριασμού των
δημόσιων αγριάδων
του νομού Χανίων.

χίαν μας τα δάση όλα ανήκουν εις τους ιδιώτας δυνάμει τίτλων αναμφισβητήτων». Ο Μ. Ζερβός, «Δεν είναι δημόσια, είναι ιδιωτικά» Και τέλος,

ο Α. Μιχελιδάκης: «δημόσια δάση δεν υπάρχουν, αλλά δημοτικά και ολίγα ιδιωτικά». Και ο πρόεδρος της Συνέλευσης και Γενικός Διοικητής Κρήτης, Ι. Φωτιάδης πασάς, κατά την ομιλία του, εμμέσως πλην σαφώς επιβεβαίωσε την ιδιωτική ιδιοκτησία των δασών στην Κρήτη.¹⁵ Το σχετικό ψήφισμα της εν λόγω Συνέλευσης, δημοσιεύτηκε στην Εφημερίδα της Γενικής Διοίκησης Κρήτης, ως Διάταγμα «Προσωρινά Διατάξεις περί Δασών»¹⁶. Στην διάταξη της παρ. γ, ορίζεται: «Απαγορεύεται το να καίωσι δάση, είτε δημοτικά, είτε ιδιωτικά, προς καλλιέργειαν γαιών, αλλά να γέννηται τούτο δια κοπής». Επίσης στο Διάταγμα «Περί βοσκής» γίνεται αναφορά σε ιδιόκτητα βοσκοτόπια¹⁷. Στην δε συζήτηση που προηγήθηκε στη Γενική των Κρητών Συνέλευση, μεταξύ των άλλων ομιλητών, ο πληρεξούσιος Χουσεϊνμβέης Νερβενζαδέ, ανέφερε κατά την ομιλία του, «εδώ στα μέρη τα δικά μας, δεν υπάρχουν τέτοιες (δημόσιες) αγριάδαις, της κοινότητος δηλαδή, αλλά των ιδιοκτητών»¹⁸. Σημειωτέον, ότι σε εφαρμογή αυτοκρατορικού φερμανιού, τα διατάγματα και οι νόμοι που δημοσιεύονται στην Εφημερίδα «Κρήτη» της Γενικής Διοίκησης Κρήτης, έχουν προηγουμένως εγκριθεί και επικυρωθεί από την Υψηλή Πύλη¹⁹. Ως εκ τούτου τεκμαίρεται, ότι με την δημοσίευση του Διατάγματος περί Δασών, η αυτοκρατορική κυβέρνηση, αναγνώρισε την ύπαρξη ιδιωτικών δασών στην Κρήτη.

β) Αποφάσεις Διοικητικών Συμβουλίων της Γεν. Δ/σης Κρήτης

Οι Αιγυπτιακές αρχές ίδρυσαν τα λεγόμενα Μικτά Συμβούλια αποτελούμενα από Μουσουλμάνους και Χριστιανούς, τα οποία διατηρήθηκαν και μετά την επάνοδο της Κρήτης στην Οθωμανική κυ-

ριαρχία. Αναγνώρισαν με αποφάσεις την κυριότητα ιδιωτών σε αγριάδες. Ενδεικτικά παραθέτουμε μερικά παραδείγματα.

Το Ανώτατο Μικτό Συμβούλιο Κρήτης, αναγνωρίζει με την απόφαση του, της 7ης Διλιτζέ 1246 [χριστ. 1831] την αποκλειστική ιδιοκτησία στον Αχμέτ Αγά Κερίμογλου, μιας αγριάδας 200 περίπου στρεμμάτων, στο χωριό Βλυσάδες Μυλοποτάμου, την οποία διεκδικούσαν οι κάτοικοι χωριού του Δήμου Μυλοποτάμου. Αργότερα όμως, το 1835 αναθεωρήθηκε με την 17ην Σαφέρ 1264 [1845], όπου δικαιώθηκαν οι κάτοικοι του χωριού.²⁰

Η απόφαση του Μικτού Συμβουλίου Ρεθύμνου, της 22 Ρετζέπ 1251 (1835), με την οποία αναγνωρίζεται «η κυριότητα αγριάδων στα χωριά Ανάγεια, Αξός και Ζουλάκειο (;), ως αυτές είναι καταχωρημένες στο κτηματολόγιο».²¹ Επί της υπόθεσης αυτής ακολούθησε και η αντίστοιχη του Μικτού

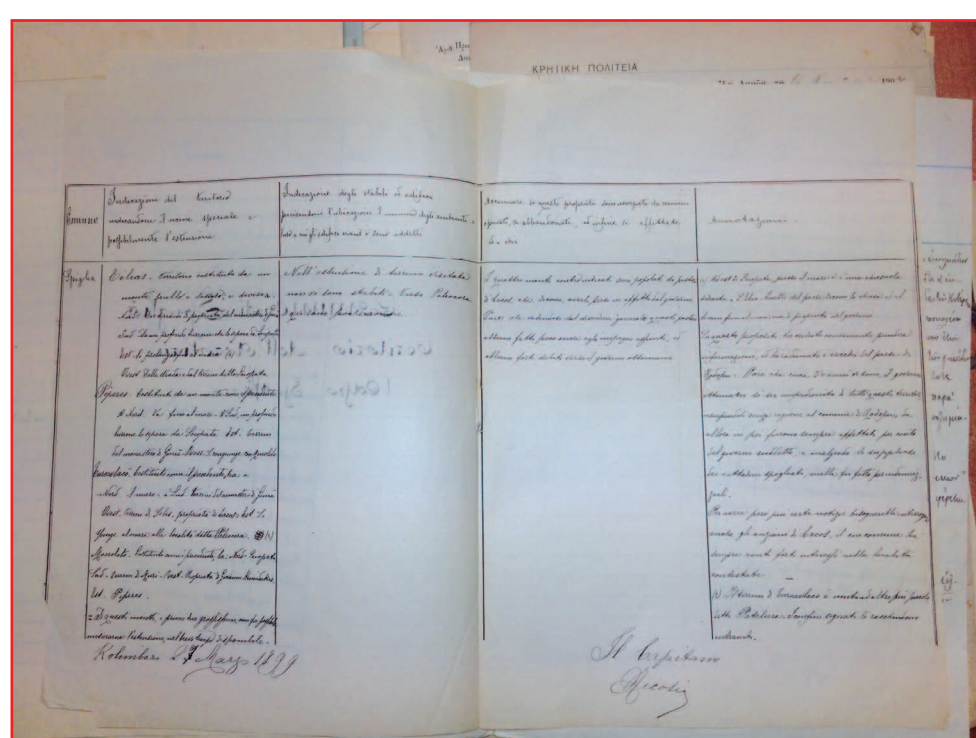
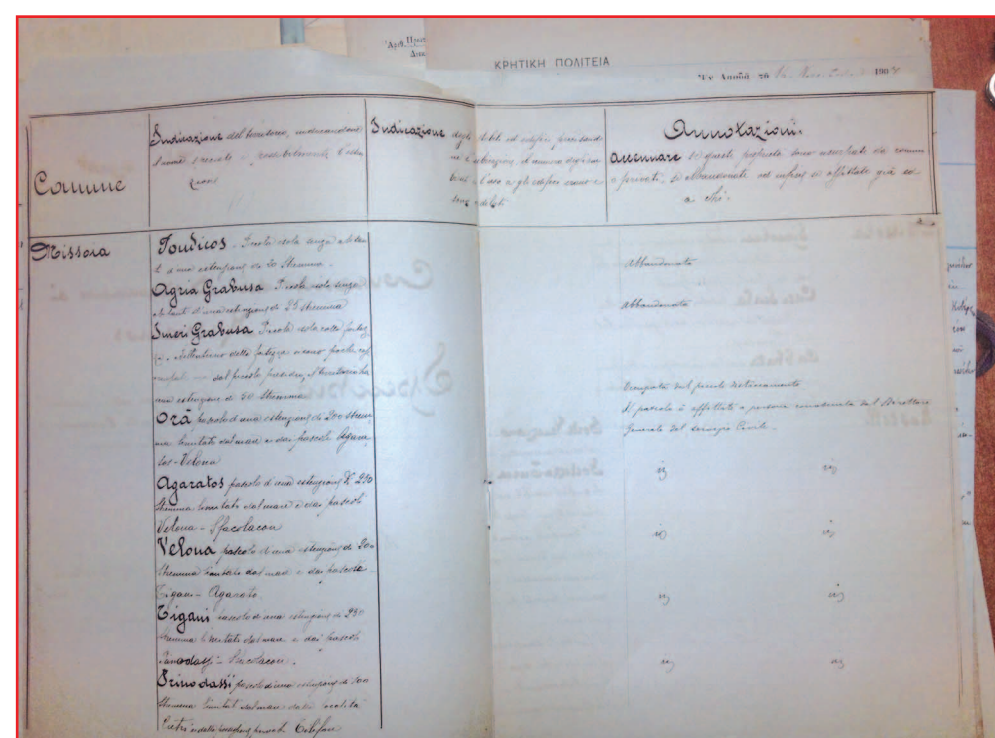
Διοικητικού Συμβουλίου Ηρακλείου, της 28 Ρετζέπ 1264 (1848), η οποία εγκρίθηκε από τον Διοικητή Κρήτης Μουσταφά Ναϊλή Πασά.²² Το Συμβούλιο Ηρακλείου απαρτιζόταν από τον Έπαρχο, τον Ιεροδίκη και τον οικονομικό υπάλληλο του Ηρακλείου, καθώς και από επτά πληρεξούσιους της κάθε κοινότητας, της χριστιανικής και της μουσουλμανικής.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Γενικής Διοίκησης Κρήτης εξέδωσε την απόφαση (Μαζιματά), της 8/5/1863, με την οποία αναγνώρισε στους κατοίκους των χωριών Αγίας Ειρήνης και Επανοχωρίου την ιδιοκτησία σε αγριάδα χιλιάδων στρεμμάτων.²³

Από την Δημογεροντία του χωριού Αμυγδαλού της Επαρχίας Αλικιανού Χανίων πιστοποιείται ότι είναι «υπό την κατοχή και κυριότητα» μιας οικογένειας Μουσουλμάνων 16 αγριάδες, συνολικής έκτασης 519,5 μουζουριών, ήτοι περί τα 900 στρέμματα, που βρίσκονται στην περιοχή του ως άνω χωριού. Η σχετική βεβαίωση επικυρώνεται από τον Καϊμακάμη του Αλικιανού.²⁴ Ο θεσμός της Δημογεροντίας εισήχθη στην Κρήτη σε εφαρμογή του Οργανικού Νόμου του 1868.

ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ ΑΓΡΙΑΔΩΝ

Η ιδιωτική ιδιοκτησία επί αγριάδων αποτυπώνεται κατά επίσημο τρόπο με τους τίτλους ιδιοκτησίας που εξέδιδαν αρχικά τα Ιεροδικεία και στη συνέχεια τα συμβολαιογραφεία που τα αντικατέστησαν μετά το 1878, σε εφαρμογή της Σύμβασης της Χαλέπας. Μετά απ' αυτό το έτος, τα Ιεροδικεία εξέδιδαν μόνο τα λεγόμενα φεραγάτια, τίτλους ιδιοκτησίας για ακίνητα των μουσουλμανικών θρησκευτικών ιδρυμάτων.²⁵ Και η αναγνώριση τίτλων ιδιοκτησίας, σε εφαρμογή διατάξεων της ίδιας Σύμβασης, μεταφέρθηκε από τα Ιεροδικεία στην αρμοδιότητα των Δικαστηρίων. Επίσης οι

Αντίγραφα από την απογραφή που έκαναν οι διεθνείς αρχές Κατοχής της Κρήτης για την περιουσία του Οθωμανικού δημοσίου στην Κρήτη το 1899.

μεταβιβάσεις βάσει αναγκαστικών πλειστηριασμών.

α) Ιεροδικαστικοί τίτλοι ιδιοκτησίας
Τα ιεροδικεία, εξέδιδαν και επίσημους τίτλους ιδιοκτησίας στην Κρήτη μέχρι το 1878, ως προαναφέρθηκε. Οι Ιεροδικαστικοί τίτλοι ιδιοκτησίας ήταν κυρίως τα χοτζέτια. Το χοτζέτι ως τίτλος ιδιοκτησίας συντεταγμένος από τον ιεροδικαστή («Καδή»), ο οποίος ήταν ως προς το τότε ισχύον δίκαιο, «ο αρμόδιος προς τούτο δημόσιος υπάλληλος, είχε ισχύ δημοσίως εγγράφου, αποτελούντος πλήρη απόδειξη της εν αυτό βεβαιωθείσης δικαιοπραξίας».²⁶

Από τις χιλιάδες μεταφράσεις ιεροδικαστικών τίτλων ιδιοκτησίας σε αγριάδες, ενδεικτικά αναφέρουμε.

Ο Μουσταφάς Ναϊλής πασάς, ο Γκεριτλί (Κρητικός), με τίτλο που εξέδωσε το Ιεροδικείο Χανίων, αγόρασε, το 1824, το χωριό Φουνρές με πάνω από 150 κτήματα, μεταξύ αυτών και αγριάδες.²⁷ Επίσης ο ίδιος πούλησε, το 1854, με απόφαση του Ιεροδικείου Χανίων, την περί το τείχος της πόλης των Χανίων τάφρο, εκτάσεως 4 μουζουρίων, ή περί τα 7 στρέμματα,²⁸ ενώ στις άλλες διοικητικές περιφέρειες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, οι τάφροι ανήκαν στην αναπαλλοτρίωτη περιουσία του Οθωμανικού κράτους.

Το Ιεροδικείο Ρεθύμνου, σε συνεδρίαση της 28ης Σαφέρ του 1271 (1854), ενώπιον του Διοικητή Κρήτης, αναγνώρισε σε ιδιώτες Χριστιανούς την τελεία ιδιοκτησία 2 500 χιλιάδων στρεμμάτων αγριάδας, που περιβάλλουν το χωριό Βλυχάδες (Βλυχάδα) του Δήμου Μυλοποτάμου), καθώς τα είχαν αποκτήσει με χοτζέτι.²⁹ Η απόφαση του Ιεροδικείου επιβεβαιώθηκε με την αντίστοιχη με αρ. 60/1903, του Εφετείου Κρήτης.

Με απόφαση του Ιεροδικείου Χανίων της 10ης Σαφέρ 1279 [Χριστ. έτους 1862], Χριστιανός πούλησε, πάνω από 40 αγροτικά κτήματα, αποκτηθέντα βάσει ιεροδικαστικών τίτλων, των ετών 1840 και 1859, μεταξύ αυτών και μια ιδιόκτητη αγριάδα εκτάσεως 4.500 μουζουρίων ή 7.700 στρεμμάτων, ως προκύπτει από την περιγραφή της, όπου άρχιζε από τις Κορακίες και έφτανε μέχρι τας Λουτράς,

προφανώς το σημερινό Λουτράκι.³⁰

Το Ανώτατο Ιεροδικαστικό Συμβούλιο Κρήτης, αναγνώρισε, στη συνεδρίαση, της 16ης Ρεβιούλ-Εββελ 1282 [χριστ. έτος 1865], με την παρουσία του Πασά της Κρήτης, την κυριότητα σε ιδιώτες επί της μαδάρας, που βρίσκεται μεταξύ των χωριών Ασκύφου και Αλικάμπου, εκτάσεως μερικών χιλιάδων στρεμμάτων, ως προκύπτει από την περιγραφή της.³¹

Άκρως ενδιαφέρον και αξιοσημείωτο είναι ότι και οι δύο πλευρές των διαδίκων δεν διέθεταν τίτλους ιδιοκτησίας. Έτσι στήριξαν την διεκδίκηση τους, στο ότι τη μαδάρα κατείχε ένας πολύ απώτατος πρόγονος τους και σε αυτούς περιήλθε ύστερα από μεταβίβαση από γενιά σε γενιά. Πράγμα που δέχθηκε το Ιεροδικείο, αναγνωρίζοντας, εμμέσως πλην σαφώς, ότι με την κατάκτηση του νησιού δεν περιήλθαν τα δάση και οι αγριάδες, ανεξαιρέτως στο Οθωμανικό δημόσιο, δηλαδή αποφάσισε στο πλαίσιο που όριζε η προαναφερθείσα διάταξη του Κανονισμού του έτους 1671.

Και το Ιεροδικείο Κρήτης αναγνώρισε, το 1869, την τελεία ιδιωτική ιδιοκτησία 7 αγριάδων, εκτάσεως 810 μουζουρίων ή 1400 στρεμμάτων, στην περιοχή Περγολιών, Βαρυπέτρου και Λυγιδέ.³²

Ακόμα το Ιεροδικείο Χανίων εξέδωσε, το 1837, χοτζέτι με το οποίο αναγνώριζε την κυριότητα στους κατοίκους του Θερίσου και Μεσκλών για τη μαδάρα «Καλαβράκη», εκτάσεως χιλιάδων στρεμμάτων.³³

Με τίτλο ιδιοκτησίας του Ιεροδικείου Κρήτης, μεταβιβάστηκε, το 1839, από τους κληρονόμους του περιβόπτου Ιμπραήμ Αληδάκη αγά, ιδιόκτητη αγριάδα στον Εμπρόσνερο, πολλών χιλιάδων στρεμμάτων, ως προκύπτει από την περιγραφή της.³⁴ Επίσης με απόφαση του Ιεροδικείου Κρήτης μεταβιβάστηκαν 12 ιδιόκτητες αγριάδες στα Παλιά Ρούματα.³⁵

β) Οθωμανικά συμβόλαια αγοραπωλησίας ιδιόκτητων αγριάδων
Συμβολαιογραφικοί τίτλοι ιδιοκτησίας άρχισαν να εκδίδονται στην Κρήτη, από το 1878 μέχρι την απελευθέρωση της νήσου και μεταγράφονταν στα Βιβλία των οικείων Υποθηκοφυλακείων, σε εφαρ-

μογή της Σύμβασης της Χαλέπας, όπου στο άρθρο «Ιδιαίτεροι Διατάξεις», ορίζεται: «Θέλουνσι συστηθή εν τη νήσω υποθηκοφυλακεία και συμβολαιογραφεία, άτινα θέλουνσι συντάσσει μεταξύ άλλων εγγράφων όλα τα έγγραφα ιδιοκτησίας, εκτός των φεραγατίων».³⁶

Στα συμβόλαια όπως και στα χοτζέτια περιγράφονται οι αγριάδες άλλοτε ως τελείας ιδιοκτησίας, άλλοτε ως πλήρους κυριότητας ή απλώς ιδιόκτητες.

Τα συμβόλαια, ως δημόσια έγγραφα της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, έφεραν την τούγκρα ή τούγγρα [μονόγραμμα του σουλτάνου]. Και αναγνωρίστηκαν ως επίσημοι Οθωμανικοί τίτλοι ιδιοκτησίας από την ελληνική πολιτεία, ως αναφέρουμε πιο κάτω.

Ενδεικτικά παραθέτουμε, μερικά, από τις πολλές χιλιάδες συμβολαίων για αγριάδες πλήρους κυριότητας ή τελείας ιδιοκτησίας όπως ενίοτε αναγράφεται, που συντάχτηκαν και μεταγράφηκαν, την εποχή εκείνη, στα οικεία Υποθηκοφυλακεία και υπάρχουν στα αρχεία συμβολαιογράφων που βρίσκονται στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης.

Με το 12845/1888, συμβόλαιο του Συμβολαιογράφου Χανίων Αχμέτ Δολματζαδέ, μεταβιβάστηκαν, δια μιας δικαιοπραξίας, 14 αγριάδες τελείας ιδιοκτησίας, στην περιοχή των χωριών Πελεκάνος και Μουστάκο, εκτάσεως περίπου 21.000 στρέμματα,[6.092 κοιλών] και μεταγράφηκε με αριθ. 454, τομ.4ος, στο Βιβλίο Μεταγραφών του Δήμου Παλιόχωρας.³⁷

Με συμβόλαια του συμβολαιογράφου Αλικιανού, Αντωνίου Κολοκυθάκη (Κολοκυθά), μεταβιβάστηκαν ιδιόκτητες αγριάδες.

Με το συμβόλαιο 2117/1894 6 μεγάλα χειμαδιά στον Αϊ Γιάννη Σφακίων, εκτάσεως πολλών χιλιάδων στρεμμάτων, με το συμβόλαιο 2335/1895, 800 στρέμματα περίπου στην Ραβδούχα, με το 2134/1895, στο Σκονίζο 4 αγριάδες.³⁸

Με συμβόλαια του συμβολαιογράφου Σελίνου, Μεχμέτ Ερμήν Δαουστάκη, μεταβιβάστηκαν ιδιόκτητες αγριάδες. Με το 1155/1885³⁹, 1000 στρέμματα περίπου στο Σέλινο. Με το 1490/1886 μεγάλη αγριάδα πάλι στο Σέλινο.⁴⁰

Με συμβόλαιο 4293/1890 του συμβολαιογράφου Χανίων, Χουσεΐν Αρίφ Νεκίτζαδέ μεταβιβάστηκαν 13 μεγάλες αγριάδες στο Σέλινο.⁴¹

Με το συμβόλαιο 1854/1887 του συμβολαιογράφου Αρίφ Μπιτσαζάκη μεταβιβάστηκαν 700 στρέμματα αγριάδες στο Νεροκούρου.⁴²

Με συμβόλαια του συμβολαιογράφου Χανίων Αχμέτ Δολματζαδέ, μεταβιβάστηκαν ιδιόκτητες αγριάδες, με το 10945/1887 αγριάδα 1800 στρεμμάτων στο Βαρύπετρο,⁴³ με το 5134/1883 500 στρέμματα στο Βλητέ,⁴⁴ με το 1117/1888 πολλές αγριάδες,⁴⁵ και με το 430/1879 περίπου 3.500 στρέμματα αγριάδα.⁴⁶

γ) Αποφάσεις δικαστηρίων επί Οθωμανικής εποχής

Με τη Σύμβαση της Χαλέπας του 1878, ιδρύθηκαν δικαστήρια, που αντικατέστησαν τα Ιεροδικεία, και τα οποία εξέδιδαν αποφάσεις βάσει του Οθωμανικού δικαίου. Εξ αυτών όσες ήταν εκτελεστές εκδίδονταν στο όνομα του Σουλτάνου. Ενδεικτικά αναφέρονται μερικές αποφάσεις που αναγνωρίζουν την πλήρη κυριότητα και κατοχή αγριάδων σε ιδιώτες.

Το Πρωτοδικείο Χανίων αναγνωρίζει με την 273/1895 απόφαση του, ότι η Μονή Χρυσοπηγής και δύο Μουσουλμάνες έχουν στην πλήρη κυριότητα και κατοχή των, τη Μαδάρα Αγίας Κυριακής, εκτάσεως πολλών χιλιάδων στρεμμάτων, καθώς αρχίζει από το Θέρισο και φτάνει μέχρι τα Ποτιστήρια. Δικηγόρος της Μονής ήταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος.⁴⁷

Με την απόφαση με αρ. 750/119/1881 του Πρωτοδικείου Λασιθίου και με την 3/1881 του Εφετείου Κρήτης αναγνωρίζεται η κυριότητα των τότε Κοινοτήτων Στραβοδοξάρι (Σταυροχώρι), Ορνό (Ορεινό) και Ρουκάκα (Χρυσοπηγή), (Στραβοδοξάρι (Σταυροχώρι), Ορνό (Ορεινό) και Ρουκάκα (Χρυσοπηγή), στο σημερινό Δήμο του Μακρύ Γιαλού, επί μιας αγριάδας, εκτάσεως περί τα 3.000 στρέμματα. Το Πρωτοδικείο έλαβε υπόψη σχετικό απόσπασμα του Κτηματολογίου Κρήτης που συντάχθηκε το έτος Εγίρας 1117 (1669) και 1119 και (1701) καθώς και σχετικά έγγραφα της Διοικήσεως Ηρακλείου με αρ. 9/15-6-1196 (1782) και 80/2-8-1197 (1783) έτους Εγίρας.⁴⁸

Ιδιαίτερο όμως ενδιαφέρον παρουσιάζει η με αρ. 60/1903 απόφαση του Εφετείου Κρήτης, επειδή και σε αυτή γίνεται αναφορά σε τίτλους τελείας ιδιοκτησίας ιδιώτη, σε αγριάδα περίπου 2.000 στρεμμάτων, στον τότε Δήμο Μελιδονίου Μυλοποτάμου. Συγκεκριμένα αναγνωρίζεται, από το δικαστήριο, η κυριότητα του ιδιώτη επί της έκτασης αυτής, με την από 12 δελχιτζε 1246, 17 Σαφέρ (Ιούνιος) απόφαση του Συμβουλίου Ηρακλείου. Καθώς και από το πιστοποιητικό της από 10 Νοεμβρίου 1879 του Κτηματολογίου Δεφτέρι Χακανέ. Στο δικαστήριο είχε προσφύγει η Κοινότητα κατά των κληρονόμων του Ιβραχίμ Κερίμογλου, οι οποίοι κέρδισαν την υπόθεση. Επί της ίδιας υπόθεσης έχουν εκδοθεί οι αποφάσεις του Πρωτοδικείου Ρεθύμνου, με αρ. 224/1888, 398/1888, 100/1890, 1902/1890, 453/1893, 343/1894, 401/1896.⁴⁹

δ) Αναγκαστικοί πλειστηριασμοί

Οι αναγκαστικοί πλειστηριασμοί άρχισαν να διενεργούνται μετά την σύσταση των δικαστηρίων και των Υποθηκοφυλακείων στην Κρήτη, από το 1879 και μετά, καθόσον οι αναγκαστικοί δημόσιοι πλειστηριασμοί, έχουν ως προαπαιτούμενο την ύπαρξη δικαστικών αποφάσεων και νόμιμα μεταγραφμένων τίτλων ιδιοκτησίας. Καθώς ορίζεται με το άρθρο 15, «Η κυριότης των επιδεκτικών υποθήκης ακινήτων αποκτάται συμφώνως προς τους ορισμούς των ισχύοντων αστικών νόμων» και με τα άρθρα 383-388 της Πολιτικής Δικονομίας, ότι τα εκπλειστηριαζόμενα ακίνητα πρέπει να έχουν νόμιμους τίτλους, μεταγραφμένους στο οικείο υποθηκοφυλακείο.⁵⁰

Στην επίσημη εφημερίδα «Κρήτη» της Γενικής Διοίκησης Κρήτης της Οθωμανικής περιόδου, υπάρχει, ένας πολύ μεγάλος αριθμός από δημοσιεύσεις και κατακυρωτικές εκθέσεις δημόσιων αναγκαστικών πλειστηριασμών για αγριάδες. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι:

Το 1881, η Οθωμανική Διοίκηση Σφακίων ανακοίνωσε την διενέργεια πλειστηριασμού για 14 αγριάδες, εκτάσεως 2.000 περίπου στρεμμάτων στα Σφακιά.⁵¹ Καθώς και σε εκτέλεση της με αρ. 1503/12-3-1884 απόφασης του Ειρηνοδικείου Σφακίων βγήκε σε πλειστηριασμό μάδαρα στον Άγιο Ιωάννη Σφακίων, εκτάσεως 200 στρεμμάτων.⁵² Επίσης βγήκε σε δημόσιο πλειστηριασμό αγριάδα τελείας ιδιοκτησίας, 50 στρεμμάτων στα Παλιά Ρούματα, σε εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων, της 288/1881 του Πρωτοδικείου Χανίων και της 33/1882 του Εφετείου Κρήτης.⁵³

Στην εφημερίδα της Οθωμανικής Διοίκησης της Κρήτης είναι δημοσιευμένα αμέτρητα προγράμματα αναγκαστικών πλειστηριασμών, π.χ. στα φύλλα 2/5/1881, 29/7/1881, 9/12/1881, 11/3/1882, 15/4/1882. Σημειωτέο, ότι τα προγράμ-

Συμβόλαια με το μονόγραμμα του σουλτάνου. Το δασαρχείο, αναγνωρίζει τίτλους ιδιοκτησίας της Οθωμανικής εποχής, αποκλειστικά και μόνο μόνο αν έχουν ταπί με το μονόγραμμα του σουλτάνου, παρόλο που στην Κρήτη, δεν υπάρχει ταπί στα πάνω από 15.000 μεταφρασμένα έγγραφα που υπάρχουν στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης.

ΣΕΒΑΣΤΟΙ ΚΑΙ ΑΠΑΡΑΒΙΑΣΤΟΙ ΟΙ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ

Τα εμπράγματα δικαιώματα που αποκτήθηκαν βάσει ιεροδικαστικών τίτλων και μεταγραφμένων συμβολαίων κατά την Οθωμανική κυριαρχία στην Κρήτη αναγνωρίστηκαν και διασφαλίστηκαν από το Ελληνικό κράτος, σε εφαρμογή του άρθρου 5 του ν. 4213/1913, με τον οποίο κυρώθηκε η Ελληνοτουρκική Συνθήκη των Αθηνών του 1913: «Τα μέχρι της καταλήψεως των εκχωρηθεισών χωρών κεκτημένα δικαιώματα καθώς και αι δικαστικά πράξεις και οι επίσημοι τίτλοι οι εκδοθέντες παρά των αρμοδίων Οθωμανικών Αρχών έσονται σεβαστά και απαραβίαστα μέχρις εννόμου περί του εναντίου αποδείξεως».⁵⁴ Ακόμα και παρά τον εικονικό τους χαρακτήρα, βάσει του άρθρου 8 του νόμου 147/1914: «Εν ταις χώραις ταις διατελούσες τώως υπό την άμεσον Οθωμανικήν κυριαρχίαν εισί δεκτικά μεταγραφής τά καθ' οιονδήποτε τύπον συντεταγμένα αντέγγραφα, δι' ών αποδεικνύεται όπι ακίνητα κτήματα εικονικώς παρίστανται ως ανήκοντα είς ωρισμένον ιδιώτην, ενώ πράγματι ανήκουν σιν είς κοινότητος, ευαγή ή φιλανθρωπικά ιδρύματα ή είς τό Ελληνικόν Δημόσιον». Επίσης τα εμπράγματα δικαιώματα, τα οποία νομότυπα αποκτήθηκαν ακόμα και κατά

την περίοδο που η Κρήτη βρισκόταν υπό την Οθωμανική κυριαρχία, εξακολουθούν και σήμερα να ισχύουν σε εφαρμογή του άρθρου 51 του ΕισΝΑΚ του 1946: «Η απόκτηση κυριότητος ή άλλου εμπραγμάτου δικαιώματος πριν από την εισαγωγή του Αστικού Κώδικα κρίνεται κατά το δίκαιο που ίσχυε όταν έγιναν τα πραγματικά γεγονότα για την απόκτηση τους». Για το λόγο αυτό ακόμα και σήμερα ισχύει το εμπράγματο δικαίωμα της επιφάνειας, δηλαδή άλλος είναι ο ιδιοκτήτης του χωραφιού και σε άλλο ανήκει το δέντρο ή τα δέντρα που είναι σε αυτό ακόμα σε πολλά κτίσματα της Παλιάς πόλης ισχύει το Οθωμανικό δίκαιο.

Εξ αυτών συνάγεται ρητά, ότι είναι ισχυροί οι επίσημοι τίτλοι ιδιοκτησίας, τους οποίους εξέδωσαν τα Ιεροδικεία όσο και τα συμβόλαια που νόμιμα συνέταξαν

τα συμβολαιογραφεία για τις τότε αγριάδες και σήμερα ονομαζόμενα δάση και δασικές εκτάσεις.

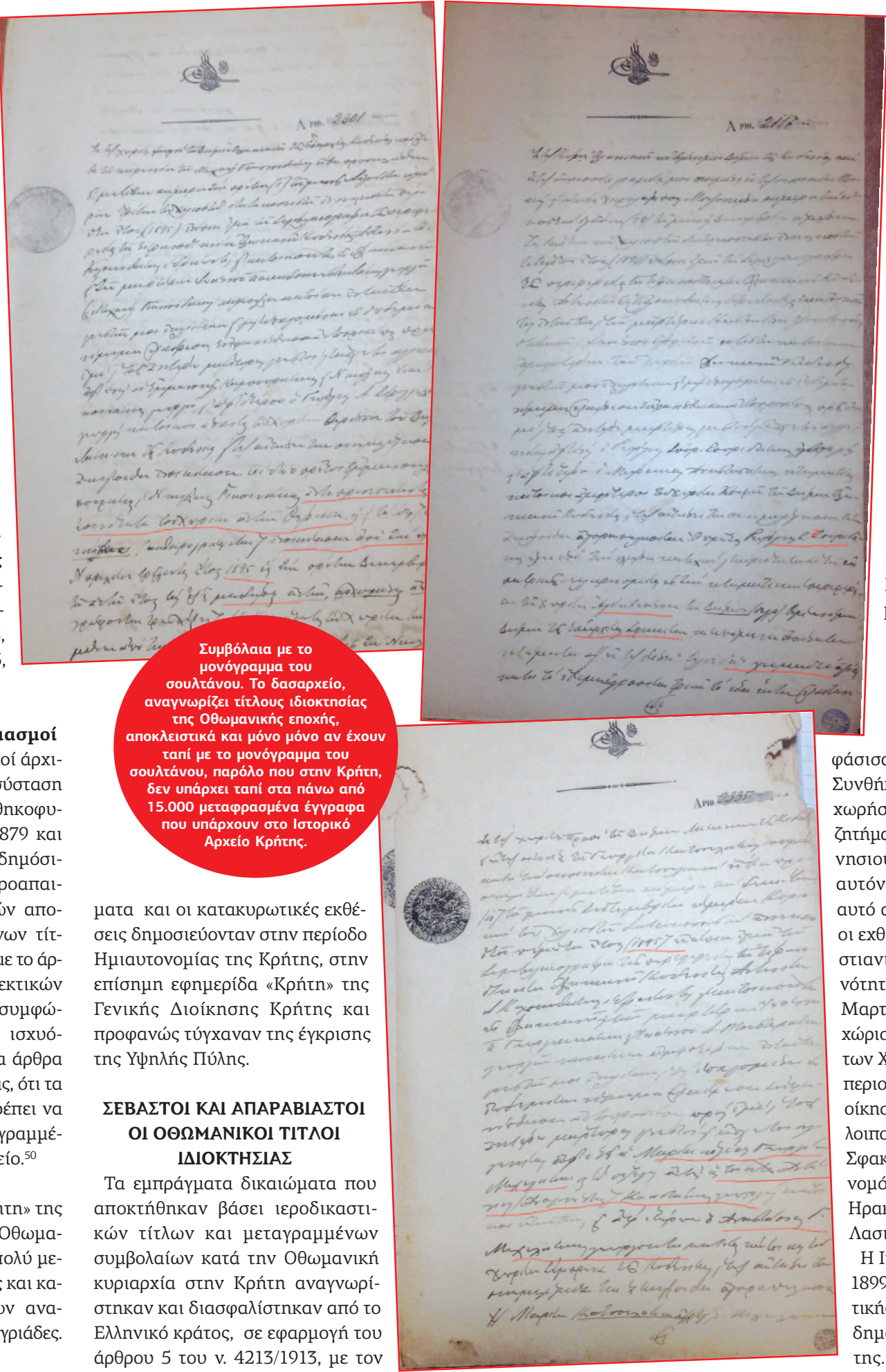
Οστόσο, το Ελληνικό δημόσιο, άρα και οι δασικές υπηρεσίες της Κρήτης, δεν αναγνωρίζουν τους άνω τίτλους ιδιοκτησίας, ενάντια στην ισχύουσα νομοθεσία, αφού το μόνο οθωμανικό τίτλο που δέχονται είναι το ταπί, δηλαδή το εμπράγματο δικαίωμα διπνεκούς εξουσίας και νομής. Αν και ταπί δεν φαίνεται να έχει εκδοθεί στην Κρήτη, κατά την διάρκεια του 19ου αιώνα, σύμφωνα με την έρευνα που κάναμε στα περίπου 15.000 χιλιάδες μεταφρασμένα έγγραφα, στους 110 τόμους των Επίσημων Μεταφραστικών Γραφείων Χανίων και Ρεθύμνου.

ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ ΤΟΥ ΟΘΩΜΑΝΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Οι Μεγάλες Δυνάμεις αποφάσισαν αρχές του 1896, βάσει της Συνθήκης του Βερολίνου, να προχωρήσουν σε λύση του κρητικού ζητήματος, με την διεθνή κατοχή του νησιού και την ανακήρυξη του σε αυτόνομη Πολιτεία. Για το λόγο αυτό αλλά και για να σταματήσουν οι εχθροπραξίες ανάμεσα στην χριστιανική και μουσουλμανική κοινότητα κατέλαβαν το νησί, στις 20 Μαρτίου του ίδιου χρόνου, και το χώρισαν σε διεθνείς τομείς. Η πόλη των Χανίων και η γύρω από αυτήν περιοχή τέθηκε υπό πολυεθνική διοίκηση, ενώ την διοίκηση του υπόλοιπου νομού καθώς και του νομού Σφακίων ανέλαβαν οι Ιταλοί, το νομό Ρεθύμνου οι Ρώσοι, το νομό Ηρακλείου οι Άγγλοι και τον νομό Λασιθίου οι Γάλλοι.

Η Ιταλική Διοίκηση διεξήγαγε, το 1899, επίσημη απογραφή της ιδιωτικής περιουσίας του Οθωμανικού δημοσίου στην περιοχή ευθύνης της. Στο φάκελο «Κτηματολόγιο

της Κρητικής Πολιτείας», ο οποίος φυλάσσεται στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης, υπάρχουν σχετικά έγγραφα για τις επαρχίες Κυδωνίας, Κισσάμου και Σελίνου, τα οποία είναι μεταφρασμένα στα Ελληνικά. Όπως π.χ. πρακτικά συνεδρίασης των Επιτροπών, αναφορές των Επαρχών και Δημάρχων, πίνακες απογραφής. Η καταγραφή των δημόσιων αγριάδων σε αυτές τις επαρχίες επιβεβαιώνει, κατά βάση, τόσο τον Ν. Σταυράκη, ότι "Δημόσια ή βασιλικά γαία δεν υπάρχουνι σήμεραν εν τη ύπαιθρω χώρα της νήσου» πλην ελαχίστων αγριάδων, όσο και τις σχετικές εγγραφές στους ετήσιους προϋπολογισμούς της Οθωμανικής Διοίκησης, κατά την περίοδο 1878-1897. Γενικά τα αποτελέσματα της εν λόγω απογραφής, ενισχύουν και συνάδουν πλήρως με την αποτύπωση των ιδιοκτησιακών σχέσεων επί των αγριάδων, που έγιναν

με νόμιμους ιεροδικαστικούς και συμβολαιογραφικούς τίτλους ιδιοκτησίας.

Τις αγριάδες, ήτοι τα δάση και τις δασικές εκτάσεις, που κατέγραψαν το 1899 οι Διεθνείς Αρχές κατοχής της Κρήτης, επίσης συμπίπτουν σχεδόν με την αντίστοιχη απογραφή της δημόσιας περιουσίας, που διενήργησε τον επόμενο χρόνο, το 1900, η νεοπαγής Πολιτεία. Το γεγονός δε, ότι προχώρησε σε απογραφή της δημόσιας περιουσίας, αμέσως μετά τη σύσταση της, με ταχύτητα και με σχολαστική καταγραφή ακόμα και εγκαταλελειμμένων δημόσιων δρόμων και μερικών εκατοντάδων τ.μ. αγριάδας, που περιέβαλαν τους πύργους που είχε κατασκευάσει η Οθωμανική διοίκηση σε κορυφές βουνών, δείχνει τη θέληση και την ανάγκη της νεοσύστατης Πολιτείας να αυξήσει τα έσοδα της από την δημόσια περιουσία. Ως εκ τούτου τεκμαίρεται, ότι καταγράφηκαν όλες οι δημόσιες αγριάδες.

ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΑΓΡΙΑΔΕΣ ΣΤΟΝ ΝΟΜΟ ΧΑΝΙΩΝ

Για το σκοπό αυτό, η Ανώτατη Οικονομική Υπηρεσία της Κρητικής Πολιτείας προχώρησε κιόλας τον Ιούλιο του 1900, δηλαδή 4 μήνες από τη σύσταση της, στην προκήρυξη πλειστηριασμών για την εκμίσθωση των δημόσιων αγριάδων. Τους διαγωνισμούς αυτούς, επαναλάμβανε σε τακτά χρονικά διαστήματα, ως εμφανίζεται, από σχετικές δημοσιεύσεις στην Εφημερίδα της Κρητικής Πολιτείας και από τις καταχωρήσεις των σχετικών πράξεων στο Βιβλίο Αποφάσεων της Ανωτέρας Διευθύνσεως Οικονομικών. Για παράδειγμα αναφέρουμε την προκήρυξη με την οποία το 1900 έβγαλε, ο Σύμβουλος επί των Οικονομικών Κ. Φούμης, σε δημοπρασία τις δημόσιες αγριάδες του νομού Χανίων, σύμφωνα με σχετική δημοσίευση στην

Εφημερίδα της Κρητικής Πολιτείας.⁵⁵ Ο πλειστηριασμός περιελάμβανε τις εξής αγριάδες:

«**Επαρχία Κισσάμου:** Τουρκαύλακο, Πιπερές και Άη-Λιάς, Μονόλιθος, Σχίσμα, Μουρί. Αγριάδες Γραμβούσης, αι γνωσταί υπό τας εξής ονομασίας, Γραμβούσα, Κοψοδάσος ή Πρινόδαςος, Ποντικονήσι, Βελόνα, Κακή Σκάλα, Ορά και Ακάραθος, Αγριογραμβούσα, Νησίδες Γαμβούσα, Χάμπαθα, Τηγάνι, Σφακόλακκος.

Επαρχία Σελίνου: Λειβάδια Κανδάνου, μη συμπεριλαμβανομένου του μέρους, όπερ εκρησιμοποιήθη ως αγροκήπιον της δημοτικής σχολής Κανδάνου. Λειβάδι εις «Δραμοντανάνε» Τραχινιάκου.

Επαρχία Κυδωνίας: Νήσος Θοδωρού, Αγριάς Κουνουπιδί ή Κουρουπιτόν εις χωρίον Μουζουρά, Αγριάς Σπάθαρος Ακρωτητίου, Αγριάς Μακρύς-Τοίχοσ ή Άγιοι Επτά Παίδες.

Εν τω Νομώ Σφακίων

Επαρχία Αποκορώνου: Νήσος Κάργα, Αγριάς Κατσαμπόλα, Κεφάλαια, Καστέλλι και Ορθή Πέτρα Γεωργιουπόλεως, Νησίδες παρακείμεναι εις την Νέαν Σούδαν και Παλαιάν Σούδαν.

Επαρχία Σφακίων: Η εις Χώραν Σφακίων εις θέσιν «Πλάτη» αγριάς του Δημοσίου».

Από τα παραπάνω προκύπτει, ότι αυτές πρέπει να είναι οι Οθωμανικές δημόσιες αγριάδες που περιήλθαν στην κυριότητα του δημοσίου της Κρητικής Πολιτείας.

Στο Ιστορικό Αρχείο Κρήτης υπάρχουν σχετικά έγγραφα από την απογραφή της Διεθνούς αρχής αλλά και από τις αντίστοιχες της Κρητικής Πολιτείας. Σίγουρα θα υπάρχουν και στο Αρχείο της Κτηματικής Υπηρεσίας. Σε σχετική εργασία που απηύθυνα, τη μια φορά απάντησαν, ότι σχετικά έγγραφα είναι στο Υπουργείο και άλλη φορά, άλλος υπάλληλος απάντησε, ότι είναι απόρρητα έγ-

γραφα.

ΠΕΡΙΗΛΘΕ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΚΡΗΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ

Η περιουσία του Οθωμανικού δημοσίου περιήλθε στην κυριότητα της Κρητικής Πολιτείας, ως ορίζεται από το άρθρο 1 του Κρητικού Συντάγματος: «Το έδαφος της Κρήτης είναι αναπαλλοτρίωτο», συνεπώς και οι «δημόσιαι ή βασιλικαί γαίαι» περιήλθαν στο δημόσιο της Κρητικής Πολιτείας. Και το Πρωτοδικείο Χανίων αποφάνθηκε, με την 68/1915 απόφαση του, ότι «κρυπθείσης κατά το έτος 1899 της Νήσου Κρήτης εις αυτόνομον πολιτείαν, τα εις το Οθωμανικόν Δημόσιον ανήκοντα δικαιώματα επί των ακινήτων της Νήσου περιήλθον αυτοδικαίως εις την Κρητικήν Πολιτείαν».⁵⁶

Επίσης ο κρητικός συνταγματικός νομοθέτης μερίμνησε να περάσουν στην κυριότητα ιδιωτών και τα βακουφικά κτήματα, δηλαδή τα κτήματα των μουσουλμανικών ιδρυμάτων. Με το άρθρο 107 του συντάγματος ορίζεται: «Όλα τα βακουφικά κτήματα οιασδήποτε κατηγορίας έγιναν κτήματα τελείας ιδιοκτησίας εις χείρας των κατά την δημοσίευση του Συντάγματος του 1899 νομίμων κατόχων αυτών και των καθολικών και ειδικών διαδόχων των», εκτός από λίγες εξαιρέσεις.

Στην Συντακτική δε Συνέλευση, ο Ελευθέριος Βενιζέλος δήλωσε, ότι τα δικαιώματα του Σουλτάνου εξαντλούνται «εις εν εκ των οχυρωμένων μερών της νήσου υψοί την Τουρκικήν σημαίαν εις ένδειξη της επικυριαρχίας αυτής».⁵⁷ Πιο σαφής είναι όμως στο υπόμνημα που επέδωσε, στις 16/5/1910, στους Προξένους των Μεγάλων Δυνάμεων στην Κρήτη, «το Οθωμανικόν κράτος πλην της ονοματώδους επικυριαρχίας ουδέν απολύτως διετήρησεν εν Κρήτη πραγματικών δικαιώμα εκ των παρά των Κρητών

ήδη ενασκουμένων».⁵⁸

Ακόμα ο Κρητικός συνταγματικός νομοθέτης, εμμέσως πλην σαφώς αναγνώριζε την ιδιωτική ιδιοκτησία σε δάση και δασικές εκτάσεις, αφού δέχτηκε την ιδιωτική ιδιοκτησία στις παρακείμενες της Κρήτης νησίδες, οι οποίες αδιαμφισβήτητα καλύπτονται με άγρια βλάστηση. Συγκεκριμένα ορίζει: «Ουδέν επί των παρακείμενων νησίδων εμπράγματον δικαίωμα αποκτάται άνευ αδείας της Κυβερνήσεως, κατά την μεταβίβασιν τοιούτων δικαιωμάτων η Πολιτεία έχει δικαίωμα προτιμήσεως».⁵⁹

Γενικά, τόσο ο Κρητικός συνταγματικός όσο και ο κοινός νομοθέτης θέλησαν, η ελάχιστη εναπομείνουσα περιουσία του Οθωμανικού δημοσίου να περάσει στον Κρητικό λαό, ο οποίος για αιώνες αγωνιζόταν για την απελευθέρωση του. Ακόμα και αυτή που συνήθως ανήκει στην αναπαλλοτρίωτη περιουσία του δημοσίου, όπως «Γήπεδα οχυρωμάτων, επαλξεων και πολεμικών χωρίων, μη έχοντα πλέον τον αρχικόν αυτών προορισμόν, και εν γένει πάντα τα κτήματα, όσα έπαυσαν να υπηρετώσιν εις κοινήν χρήσιν ή εις υπεράσπισιν της χώρας».⁶⁰ Έκανε δηλαδή το αντίθετο από αυτό που έκανε το Ελληνικό κράτος κατά την απελευθέρωση των περιοχών της ηπειρωτικής Ελλάδας και εξακολουθεί να κάνει και σήμερα με το να υιοθετεί ισλαμικές θεοκρατικές αντιλήψεις και να εργαλειοποιεί τον δασικό χαρακτήρα μιας έκτασης, προκειμένου να υφαρπάξει περιουσίες των κρητικών αγωνιστών της απελευθέρωσης.

Έτσι, η Κρητική Πολιτεία, όχι μόνο δεν επεδίωξε να περιέλθει στο Κρητικό δημόσιο η περιουσία του Οθωμανικού δημοσίου, αλλά θεσμοθέτησε κατάλληλο νομικό πλαίσιο για να γίνουν οι ιδιώτες κύριοι σημαντικού μέρους αυτής. Καθώς εισήγαγε διατάξεις περί χρυσικτησίας και

**Θέλουμε να γράφουμε
μόνο καλές ειδήσεις
για εσένα**

ΟΔΗΓΗΣΗ ΜΕ ΠΡΟΣΟΧΗ

Χανιώτικα νέα

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΩΝ ΧΑΝΙΩΝ | www.haniotika-nea.gr

podcast
Χανιώτικα νέα

Συντονιστείτε στο www.haniotika-nea.gr/podcast

διαχρονικού δικαίου για να νομιμοποιηθεί τη μεταβίβαση κτημάτων ακόμα και με ιδιωτικά συμφωνητικά ή και την καταπάτηση εγκαταλειμμένων Οθωμανικών κτημάτων, δημοσίων, ιδιωτικών ή βακουφικών. Δοθέντος ότι οι Μουσουλμάνοι μαζικά εγκατέλειψαν την ύπαιθρο, όταν οι Οθωμανικές αρχές αποσύρθηκαν από τις επαρχίες, «δεν υπήρχεν εις αυτάς ουδέν ίχνος εξουσίας».⁶¹ Με αποτέλεσμα στα τέλη του 19ου αιώνα να περιοριστεί η έγγειος μουσουλμανική ιδιοκτησία, δημόσια και ιδιωτική, κυρίως γύρω από τις οχυρωμένες πόλεις του νησιού, στην περιοχή του λεγόμενου τότε τοπαλτί, που έφτανε από τα τείχη της πόλεως μέχρι το Βαμβακόπουλο, Περβόλια, Μουρνιές, Νεροκούρου, Τσικαλαριά και Σούδα. Στην περιοχή δηλαδή, που αργότερα κατέστη, εν πολλοίς, ανταλλάξιμος και δόθηκε στους αδελφούς μας πρόσφυγες από την Μικρά Ασία.

Συγκεκριμένα με τις διατάξεις του Κρητικού Αστικού Κώδικα, όπως με το άρθρο 302, ορίζεται «ότι υπόκεινται στους περί χρησικτησίας ορισμούς και τα ακίνητα που αποτελούν περιουσία του κράτους» και με το 202, «τα δε της περιουσίας του Κράτους απαλλοτριούνται κατά τους περί τούτων κειμένους νόμους». Και με το 295, «ο επί είκοσι συνεχή έτη νεμόμενος ακίνητο κτάται την κυριότητα αυτού», και με το 299 «πας διάδοχος, είτε καθολικός, είτε ειδικός, επιμετρεί την νομήν του προκατόχου του προς συμπλήρωσιν της χρησικτησίας». Επίσης περιέλαβε, με το άρθρο 1356, την ριζοσπαστική διαχρονική διάταξη δικαίου, με την οποία, ο χρόνος για την συμπλήρωση χρησικτησίας «άρχεται αφ' ης υπήρξαν πάντα τα προς χρησικτησίαν απαιτούμενα υπ' αυτού προσόντα» Και με το άρθρο 1357 ότι η «εικοσαετής νομή προς απόκτησιν κυριότητας λογίζεται αφ' ης ημέρας ήρξατο, εάν εξακολουθή κατά την έναρξιν της ισχύος του παρόντος νόμου». Αυτό σημαίνει, ότι προσμετράται και ο χρόνος κατά τον οποίο η Κρήτη ήταν υπό Οθωμανική κυριαρχία, όπου ο θεσμός της χρησικτησίας ήταν άγνωστος στο Οθωμανικό δίκαιο.

Με βάση αυτά τα νομικά δεδομένα, οι νόμιμοι Οθωμανικοί τίτλοι, χοτζέτια και συμβόλαια, ανεξάρτητα αν τους αναγνωρίζει το Ελληνικό δημόσιο, αποτελούσαν και αποτελούν τα απαιτούμενα

προς χρησικτησία προσόντα για την απόκτηση κυριότητας ακόμα και επί δημόσιων δασικών εκτάσεων της Κρήτης. Δοθέντος ότι ο Κρητικός Αστικός Κώδικας διατηρήθηκε σε ισχύ, με βάση το άρθρο 2 παρ. 3 του ν.147/1914, μέχρι το 1946 που θεσπίστηκε ο ΕισΝΑΚ. Αλλά και σήμερα εξακολουθούν να ισχύουν διατάξεις του, κατά τα άρθρο 51 ΕισΝΑΚ, ως προαναφέρθηκε.

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

Οι ιδιοκτησιακές σχέσεις επί δασών και δασικών εκτάσεων που διαμορφώθηκαν επί Οθωμανικής κυριαρχίας και Κρητικής Πολιτείας αναγνωρίστηκαν από την Ελληνική Πολιτεία, πέραν των διατάξεων της Ελληνό-Τουρκικής Συνθήκης των Αθηνών, που προαναφέρθηκε. Τούτο αποδεικνύεται από τα κάτωθι:

Εν πρώτοις, με το Β.Δ. της 16-11-1918, με το άρθρο 2, αναγνωρίζονται τα ιδιωτικά δάση στην Κρήτη, καθώς αναφέρει: «Εις τον Γενικόν Διοικητήν Κρήτης (...) ανατίθενται και την διαχείρισιν των εν τη περιφερεία των ιδιωτικών δασών, όσα αποδεικνύονται ως τοιαύτα νομίμως, συμφώνως προς την γνώμην Επιτροπής ην θέλει συστήσει προς τούτο»

Επίσης οι υπουργοί της Γεωργίας και Οικονομικών, Γ. Μαρής και Γ. Γκότσης, της Κυβέρνησης Α. Μιχαλακόπουλου, δηλώνουν, το 1925, ενώπιον της Δ' Συντακτικής Συνέλευσης των Ελλήνων, ότι δεν υπάρχουν στην Κρήτη δημόσια δάση και δασικές εκτάσεις. Συγκεκριμένα στην Αιτιολογική Έκθεση του ν. 3345/1925, «περί ιδρύσεως Ταμείων Εφέδρων Πολεμιστών Κρήτης», αναφέρεται: «Αλλά ούτε δημόσια αγροτικά [κτήματα] δυνάμενα να διατεθώσιν υπέρ των εφέδρων υπάρχουν εν Κρήτη, διότι όσα το Τουρκικόν Δημόσιον κατά διαφόρους εποχάς εσφετερίσθη χριστιανικά κτήματα παρεχωρήθησαν εις Τούρκους, των οποίων την ιδιοκτησίαν εσεβάσθη το διαδεδεχθέν την Τουρκοκρατίαν ελεύθερον καθεστώς [Κρητική Πολιτεία], εκείνα δε άτινα παρέμενον Τουρκικά μέχρι της ανταλλαγής, παρεχωρήθησαν εις τους πρόσφυγας. Απομένουσιν ούτω μόνον τα Μοναστηριακά κτήματα τα οποία θα ηδύναντο να χρησιμοποιηθώσιν προς εκπλήρωσιν του αναμφισβητήτου καθήκοντος του Κράτους απέναντι των ακτημόνων εφέδρων

Επί Κυβέρνησης Α. Μιχαλακόπουλου, οι υπουργοί Οικονομικών και Γεωργίας, ενώπιον της Δ' Συντακτικής Συνέλευσης των Ελλήνων δηλώνουν ότι δεν υπάρχουν στην Κρήτη δημόσια δάση.

πολεμιστών Κρήτης». Στην Κρήτη, δηλαδή, δεν μπορούσε να εφαρμοστεί ο Αγροτικό νόμος για την αποκατάσταση των Εφέδρων πολεμιστών, ως έγινε στην υπόλοιπη Ελλάδα, επειδή δεν υπήρχαν δημόσια κτήματα. Γι' αυτό το λόγο συστήθηκε σε κάθε νομό της Κρήτης από ένα Εφεδρικό Ταμείο, το οποίο προικοδοτήθηκε με μοναστηριακά κτήματα, που απαλλοτρίωσε το κράτος υπέρ των Εφεδρικών Ταμείων.

Αυτή η τοποθέτηση των καθ' ύλην αρμόδιων υπουργών ενώπιον της Δ' Συντακτικής Συνέλευσης των Ελλήνων αποτελεί αδιάσειστο αποδεικτικό στοιχείο, ότι στην Κρήτη δεν υπήρχαν δημόσια δάση και δασικές εκτάσεις για να τις διεκδικεί σήμερα το Ελληνικό δημόσιο.

Ακόμα η ιδιωτική ιδιοκτησία των δασών και δασικών εκτάσεων αναγνωρίζεται, με μια σειρά από επίσημα έγγραφα των Ελληνικών αρχών αλλά και σε αναγνωριστικές αγωγές, όπου το Ελληνικό δημόσιο παρίσταται είτε ως ενάγον ή εναγόμενο είτε ως εφεσιβάλλον ή εφεσίβλητο.

Ενδεικτικά παραδείγματα είναι τα εξής. Ο οικονομικός Έφορος Χανίων με το με αρ. 706/16-5-1926 έγγραφο, πιστοποιεί, «Ός εξάγεται εκ των παρ' ημίν τηρουμένων στοιχείων το κάτωθι σημειούμενο ακίνητον αγριάς και λειβάδιον ανήκον εις τον ιδιοκτήτην αυτού Σακήρ Φερήτ Αγα-

ζαδέ κτηματίαν κάτοικον Χανίων».⁶² Η πιστοποίηση αυτή αναφέρεται στην αγριάδα Τζεβρέμη, εκτάσεως περί τα 860 στρέμματα, βρίσκεται περί την περιοχή του Κάρμηλου. Αργότερα το Ελληνικό Δημόσιο αγόρασε μέρος της, 3.790 τ.μ.⁶³, και ένα άλλο, 26,565 στρεμάτων, απαλλοτρίωσε για την κατασκευή του άλλοτε Φθισιατρείου [Πρεβαντόριου]⁶⁴. Εδώ είναι χρήσιμο να σημειωθεί, ότι προφανώς η Εφορία τηρούσε αρχείο με τις προαναφερθείσες απογραφές των Διεθνών Αρχών κατοχής όσο και τις αντίστοιχες που έγιναν επί Κρητικής Πολιτείας, και δη αυτής του 1913 καθώς για τη μεταβίβαση αγριάδας ήταν απαραίτητη η πιστοποίηση από την Εφορία, ότι είναι ιδιωτική.

Ενδεικτικά παραθέτουμε μερικές αναφορές και έγγραφα των δημοσίων υπηρεσιών για την ιδιωτική ιδιοκτησία των δασών και δασικών εκτάσεων στην Κρήτη από την Έκθεση Θ. Τζιουβάρα.⁶⁵ Εν πρώτοις, στην αναφορά της Γενικής Διοίκησης Κρήτης, με αρ. 9663/5642/15-7-1925, κατά την οποία τα δάση της Κρήτης θεωρούνται και διαχειρίζονται ως μη δημόσια, δηλαδή ιδιωτικά. Αλλά και ο Δασάρχης Ηρακλείου αναφέρεται, στην υπ' αρ.2005 π.ε./2/-1-1956 Αναφορά του: «Εις τας καταχωρήσεις του Βιβλίου Ιστορικού εκάστου δάσους της περιφερείας (εγγραφαί ήρξαντο από του έτους 1934) ουδαμού φαίνεται, ότι το Δημόσιον διεκδίκησε δικαιώματα επί των δασών και ταύτα χαρακτηρίζονται ως μη δημόσια, ανήκοντα εις φυσικά ή νομικά πρόσωπα». Περαιτέρω ο τότε Δασάρχης εισηγείται και την εις το μέλλον διαχείριση των δασών και δασικών εδαφών της Κρήτης ως ιδιωτικά και κατέληγε «Τυχόν δε άλλη λύσις επί του ανωτέρω θέματος της ιδιοκτησίας των εν Κρήτη δασών φρονούμεν ότι θέλει δημιουργήσει σοβαρόν κοινωνικόν ζήτημα με δημιουργίαν ενδεχομένως ταραχών και επεισοδίων απροβλέπτου μορφής και εκτάσεως».

Αλλά και από τις στατιστικές που κατάρτισαν, το 1956, τα αρμόδια στελέχη της Διεύθυνσης Δασών του υπουργείου Γεωργίας, προκύπτει ότι τα δάση της Κρήτης είναι ιδιωτικά.⁶⁶

Αλλά και στα τέλη της δεκαετίας του '60 το Υπουργείο Γεωργίας εξακολουθούσε να θεωρεί ότι οι δασικές εκτάσεις της Κρήτης, ανήκαν κατά κυριότητα σε ιδιώτες φυσικά και νομικά πρόσωπα (Κοινότη-

“ Ίσως να είχαν δίκιο που έβαλαν την αγάπη στα βιβλία. Ίσως δε θα μπορούσε να ζει πουθενά αλλού. ”

Ουίλιαμ Φώκνερ

Εκδόσεις των “Χ.ν.” και του Μουσείου Τυπογραφίας

Το ηλεκτρονικό μας βιβλιοπωλείο
shop.haniotika-neia.gr

τες και Μονές). Αυτό βεβαιώνεται και με το 53048/1184/9-3-1968⁶⁷ έγγραφο του Υπουργείου Γεωργίας προς την Περιφερειακή Δ/νση Δασών Κρήτης για να προβεί σε αναδασώσεις Κοινοτικών και ιδιωτικών αγριάδων, σε εφαρμογή του άρθρου 148 του ν. 4173/1929. Σημειωτέον, ότι το άρθρο αυτού του τότε δασικού νόμου αναγνώριζε την ιδιωτική και κοινοτική ιδιοκτησία στα δάση και τις δασικές εκτάσεις.

Συγκεκριμένα αναγνωρίζει την Κοινοτική ιδιοκτησία, ως εμφανίζεται και από το ακόλουθο απόσπασμα από τα Πρακτικά του Κοινοτικού Συμβουλίου Βλάτους, της συνεδρίασεως της 5/5/1968 : «Εισηγούμενος ο πρόεδρος επί του θέματος της ημερησίας διατάξεως εξέθεσε, ότι προκειμένου η Περιφερειακή Δ/νση Δασών Κρήτης, να προβεί εις την σύνταξη οριστικής μελέτης αναδασώσεως της Κοινοτική Αγριάδος, εις εκτέλεσιν της υπ' αρθ. 53048/1184/9-3-1968 διαταγής του Υπουργείου Γεωργίας, επιβάλλεται, όπως το Συμβούλιο της Κοινότητας δι' αποφάσεως αποδεχθή τας διατάξεις του άρθ. 148 του Ν.Δ/τος 4173/29, περί Δασικού Κώδικος, τουτέστιν, ότι η μεν κυριότης του ακινήτου θα παραμείνει εις την Κοινότητα, αλλά αυξάνεται εις διπλάσιον η αξία, μετά την δημιουργία του δάσους...».⁶⁸ Το Κοινοτικό Συμβούλιο με την απόφαση 11/1968 αποφάσισε την αναδάσωση της κοινοτικής αγριάδας, 1500 στρεμμάτων, στη θέση Χωριανός της Κοινότητας Βλάτους, με τον όρο ότι θα παραμείνει στην κοινότητα η κυριότητα της. Η δε Περιφερειακή Δ/νση Δασών Κρήτης την αποδέχτηκε με το με αρ. 2854/9-10-1968⁶⁹ έγγραφο του προς την Κοινότητα Βλάτους.

Επίσης αναγνωρίζει την ιδιοκτησία σε ιδιώτες φυσικά πρόσωπα, με τα Β.Δ., το 781/1962⁷⁰ και το 74/1964⁷¹, «περί ιδρύσεως Εθνικού Δρυμού επί των Λευκών Ορέων της Νήσου Κρήτης», δηλαδή του Δρυμού της Σαμαριάς, με τα οποία απαλλοτριώθηκαν 48.500 στρέμματα πραγματικού δάσους. Καθώς και με τις με αρ. 9038/7-2-1947⁷² και 9291/11-6-1948⁷³, του Νομάρχη Χανίων αναγνωρίζεται η κυριότητα ιδιωτών σε δασικές εκτάσεις, τις οποίες κηρύσσει αναδασωτέες, ύστερα από αίτηση των ιδιοκτητών τους. Έτσι, στα τέλη της δεκαετίας του 1940, κηρύχθηκαν αναδασωτέες, 5 μεγάλες εκτάσεις, συνολικά 3.000 στρεμμάτων σε πρηνή εδάφη περιμετρικά της πόλης των Χανίων. Καθώς και αμέτρητες άλλες απαλλοτριώσεις αγριάδων για την διάνοιξη δημόσιων δρόμων και την ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων.

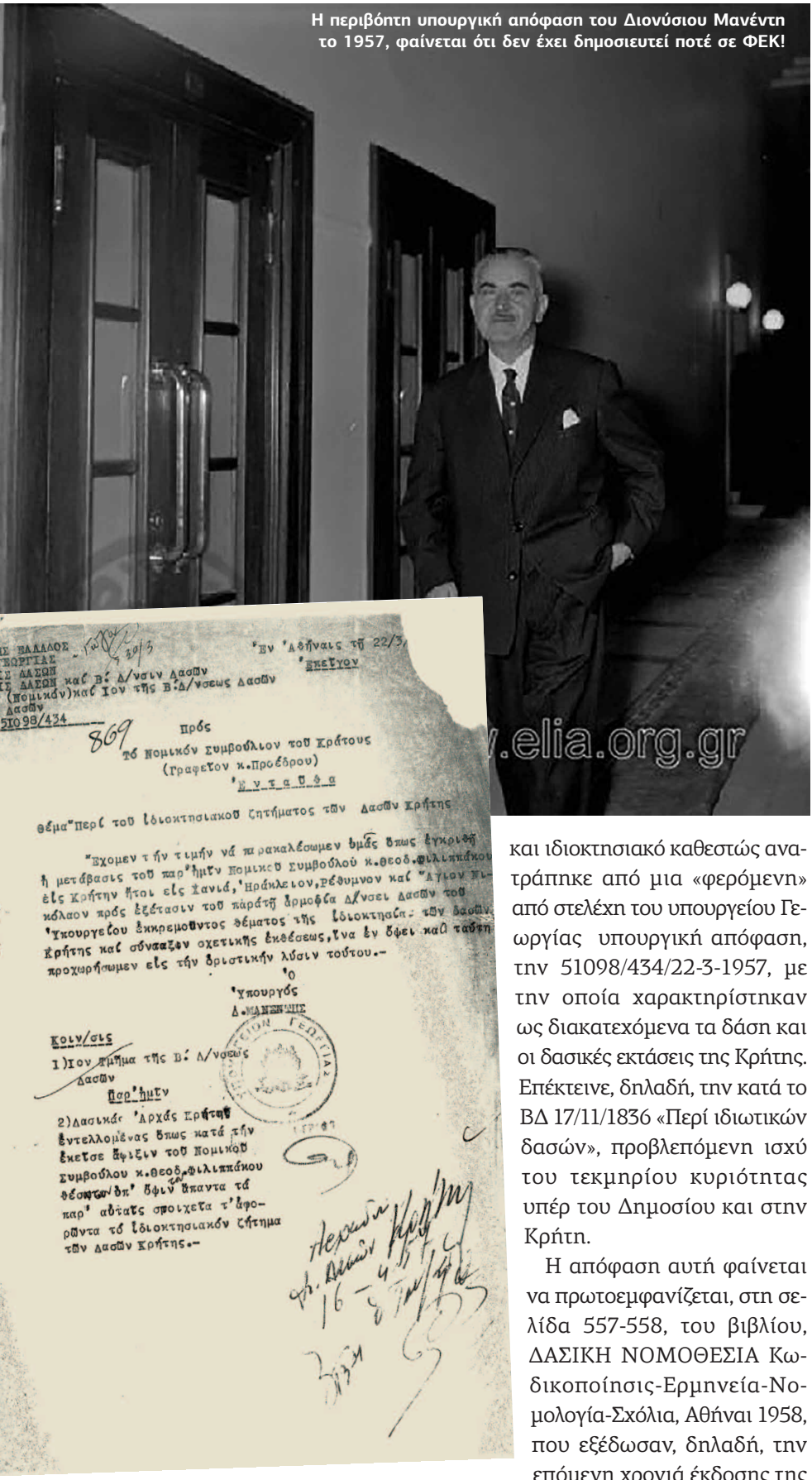
Επίσης η ύπαρξη ιδιωτικών δασών και δασικών εκτάσεων στην Κρήτη αναγνωρίστηκε και με δικαστικές αποφάσεις. Ενδεικτικά αναφέρουμε μερικές αποφάσεις, από δικαστική διένεξη του Ελληνικού Δημοσίου με ιδιώτη με επίδικο αντικείμενο την κυριότητα αγριάδας, όπου ο ιδιώτης κερδίζει την υπόθεση. Όπως η απόφαση 49/1940 του Εφετείου Κρήτης, για κυριότητα αγριάδας 100 στρεμμάτων, το εφεσιβάλλον Ελληνικό Δημόσιο κερδίζει μόνο μερικά στρέμματα που καταλαμβάνει η κοίτη χειμάρρου. Με την απόφαση 243/1920 το Πρωτοδι-

κείο Χανίων αναγνώρισε σε ιδιώτη την κυριότητα σε τάφρο των Χανίων, δηλαδή όχι σε αγριάδα, αλλά σε ακίνητο, που κανονικά άνηκε στην αναπαλλοτριωτη δημόσια περιουσία του Οθωμανικού δημοσίου. Ακόμα και οι παρακάτω δικαστικές αποφάσεις αναγνώρισαν ιδιωτικές αγριάδες. Αποφάσεις του Εφετείου Κρήτης με αρ. 61/1931, 132/1932, 212/1933, 152/1936, 275/1975 και του Πρωτοδικείου Χανίων με αρ. 62/1915, 230/1918, 299/1920, 372/1924.

Ωστόσο θεωρούμε χρήσιμο να αναφερθούμε σε δύο περιπτώσεις που το σκεπτικό των αποφάσεων παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Το Εφετείο Κρήτης με τη με αρ. 77/1934 απόφαση του, αναγνώρισε σε ιδιώτη την κυριότητα μιας αγριάδας 30 στρεμμάτων στο Ατσιπόπουλο Ρεθύμνου, την οποία είχε καταλάβει ο Ελληνικός στρατός για την κατασκευή κτιριακών εγκαταστάσεων και πεδίου σκοποβολής. Το δικαστήριο δίκαιωσε τον ιδιώτη, παρά το ότι το Ελληνικό δημόσιο ισχυρίστηκε, ότι την κατέλαβε με την συγκατάθεση των ιδιοκτητών. Δεν επικαλέστηκε δηλαδή Ελληνικό Δημόσιο, ότι το γεωτεμάχιο, ως αγριάδα, έχει περιέλθει στην κυριότητα του, εκ διαδοχής από το Οθωμανικό δημόσιο, ως ισχυρίζεται τις τελευταίες δεκαετίες.

Στην δικαστική διένεξη, που το 1931 είχε το Ελληνικό Δημόσιο με την Εθνική Τράπεζα για ένα ακίνητο επί των Ενετικών τειχών του Ηρακλείου, πρόβαλε τον ισχυρισμό, σύμφωνα με την με αρ. 61/1931 απόφαση του Εφετείου Κρήτης, ότι το Δημόσιο «κατέχειν και νέμεται τούτο συνεχίζων την αμνημονεύτων χρόνων διάνοια κυρίου και κατοχίν των δικαιοπαρόχων του». Συγκεκριμένα αναφέρει: «Το ακίνητο αυτό χρησίμευε αρχικώς επί της Ενετικής και Τουρκικής κυριαρχίας προς άμυναν της πόλεως. Κατά την κατοχήν του Ηρακλείου υπό των Αγγλικών στρατευμάτων από το 1897 το κατέλαβεν μετά των λοιπών τειχών ο Αγγλικός στρατός ως ακίνητο του δημοσίου (...) Μετά την αναχώρησιν του Αγγλικού στρατού και την αποκατάστασιν το κατέλαβε το Δημόσιο της Κρητικής Πολιτείας ως κτήμα του, όπερ και παρά ταύτης μετά την αφομοίωσιν περιήλθεν εις το Ελληνικόν Δημόσιον»

Αξιοσημείωτο είναι ότι το Ελληνικό Δημόσιο επικαλείται, πως είναι διάδοχο του Δημοσίου της Κρητικής Πολιτείας και δεχόμενο μάλιστα την παρεμβολή της Διεθνούς κατοχής ανάμεσα στο Οθωμανικό κράτος και την Κρητική Πολιτεία. Τέλος και ο Έλληνας νομοθέτης, με τις διατάξεις του άρθρου 62 του βασικού δασικού νόμου 998/79, όπως αυτό αντικαταστάθηκε από τον ν. 4280/2014, αναγνωρίζει εμμέσως πλην σαφώς αυτό το επί αιώνες παγιωμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης, καθώς δέχεται ότι δεν

Η περιβόητη υπουργική απόφαση του Διονύσιου Μανέντη το 1957, φαίνεται ότι δεν έχει δημοσιευτεί ποτέ σε ΦΕΚ!

ισχύει το τεκμήριο κυριότητας υπέρ του δημοσίου στην περιφέρεια της Κρήτης.

ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΟΥ ΕΠΙ ΑΙΩΝΕΣ ΠΑΓΙΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

Το Δημόσιο μέχρι το 1970, ουδέποτε διεκδίκησε στην Κρήτη, ούτε και δια των τοπικών Δασαρχείων, οιονδήποτε εμπράγματο δικαίωμα επί των δασών και δασικών εκτάσεων της νήσου. Αντιθέτως δέχθηκε τα νομικά και πραγματικά δεδομένα που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας και στη συνέχεια, κατά την περίοδο της Κρητικής Πολιτείας από την εφαρμογή σχετικών διατάξεων του Κρητικού Αστικού Κώδικα. Οι δασικές δε αρχές περιορίστηκαν στην άσκηση δασοπολιτικής επιτήρησης καθώς θεωρούσαν και διαχειριζόταν τα δασικά κτήματα ως ανήκοντα σε ιδιώτες, φυσικά ή νομικά πρόσωπα (Μονές, Κοινότητες κλπ)⁷⁴.

ΝΟΜΙΚΑ ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΗ ΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

Ωστόσο αυτό το παγιωμένο νομικό

και ιδιοκτησιακό καθεστώς ανατράπηκε από μια «φερόμενη» από στελέχη του υπουργείου Γεωργίας υπουργική απόφαση, την 51098/434/22-3-1957, με την οποία χαρακτηρίστηκαν ως διακατεχόμενα τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Κρήτης. Επέκτεινε, δηλαδή, την κατά το ΒΔ 17/11/1836 «Περί ιδιωτικών δασών», προβλεπόμενη ισχύ του τεκμηρίου κυριότητας υπέρ του Δημοσίου και στην Κρήτη.

Η απόφαση αυτή φαίνεται να πρωτοεμφανίζεται, στη σελίδα 557-558, του βιβλίου, ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ Κωδικοποίησις-Ερμηνεία-Νομολογία-Σχόλια, Αθήναι 1958, που εξέδωσαν, δηλαδή, την επόμενη χρονιά έκδοσης της

ως άνω υπουργικής απόφασης, στελέχη της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών του Υπουργείου Γεωργίας. Συγκεκριμένα, ο Ασημάκης Ν. Μακρής, Διευθυντής Βας Διεύθυνσης Δασών και Επαμεινώνδας Κ. Γώγος, τμηματάρχην, Ειδικός Νομικός Εισηγητής. Η απόφαση αυτή έχει ως εξής:

Απόφασις 51098/434/22-3-1957 Υπουργού Γεωργίας.

Περί ιδιοκτησιακού ζητήματος των δασών Κρήτης

Ο Υπουργός Γεωργίας, έχοντες υπ' όψιν:

1) τας κάτωθι αναφοράς των Δασικών αρχών Κρήτης υπ' αρ. 1008/29-12-56 της Δασικής Επιθεωρήσεως Κρήτης, 863/16-7-56 του Δασαρχείου Χανίων, 888/21-7-56, 1797/8-11-56 και 2005 π.ε./2-1-56 του Δασαρχείου Ηρακλείου, 2011/18-11-56 Δασονομείου Λασηθίου και 1062/24-12-56 του Δασονομείου Ρεθύμνης,

2) τας σχετικές διαταγάς του Υπουργείου Γεωργίας, δι' ων εκοινοποιήθησαν εις τας Δασικές Αρχάς αι καταρτισθείσαι στατιστικά δια τα δάση, το μεν παρά του

τότε Τμηματάρχου των ιδιωτικών δασών Γ. Μιχοπούλου δια τα μη δημόσια δάση, το δε παρά του Δασάρχου Ν. Λάζου δια τα δημόσια δάση, (**εξων προκύπτει ότι τα δάση της Κρήτης φέρονται ως μη δημόσια**) [υπογράμμισή δική μας],

3) τας διατάξεις του άρθρου 2, του βάσει του άρθρου 25 του Νόμου 1149 του έτους 1918 «περί Γενικών Διοικήσεων εν ταις Νέαις Χώραις» εκδοθέντος από 16-11-1918 Βασ. Διατάγματος έχοντος ως εξής: Εισ τον Γενικόν Διοικητήν Κρήτης, πλὴν των εν τω άρθρω 1 του παρόντος διατάγματος, ανατίθεμεν και την διαχείρισιν των εν τη περιφέρειά των ιδιωτικών δασών, όσα αποδεικνύονται ως τοιαυτα νομίμως, συμφώνως προς την γνώμην Επιτροπής, νν θέλει συστήσει προς τούτο» και

4) την κατά πλειοψηφίαν ληφθείσαν υπ' αρ. 155 ε. ε. γνωμοδότησιν του παρ' υμίν Τεχνικού Συμβουλίου Δασών, νν αποδεχόμεθα,

ΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕΝ

Εγκρίνομεν όπως επί του παρόντος η διαχειρίσις των ειρημένων δασών Κρήτης εξεκολουθήσῃ ως μέχρι τούδε εγένετο, ως διακατεχομένων παρά φυσικών και Νομικών Προσώπων (Κοινοτικών ή Μοναστηριακών) με πάσαν επιφύλαξιν των τυχόν επί τούτων υφιστάμενων δικαιωμάτων του Δημοσίου»

Ο Υφυπουργός
Δ. Μανέντης

ΝΟΜΙΚΑ ΑΝΥΠΟΣΤΑΤΗ, ΙΣΩΣ ΚΑΙ ΑΝΥΠΑΡΚΤΗ

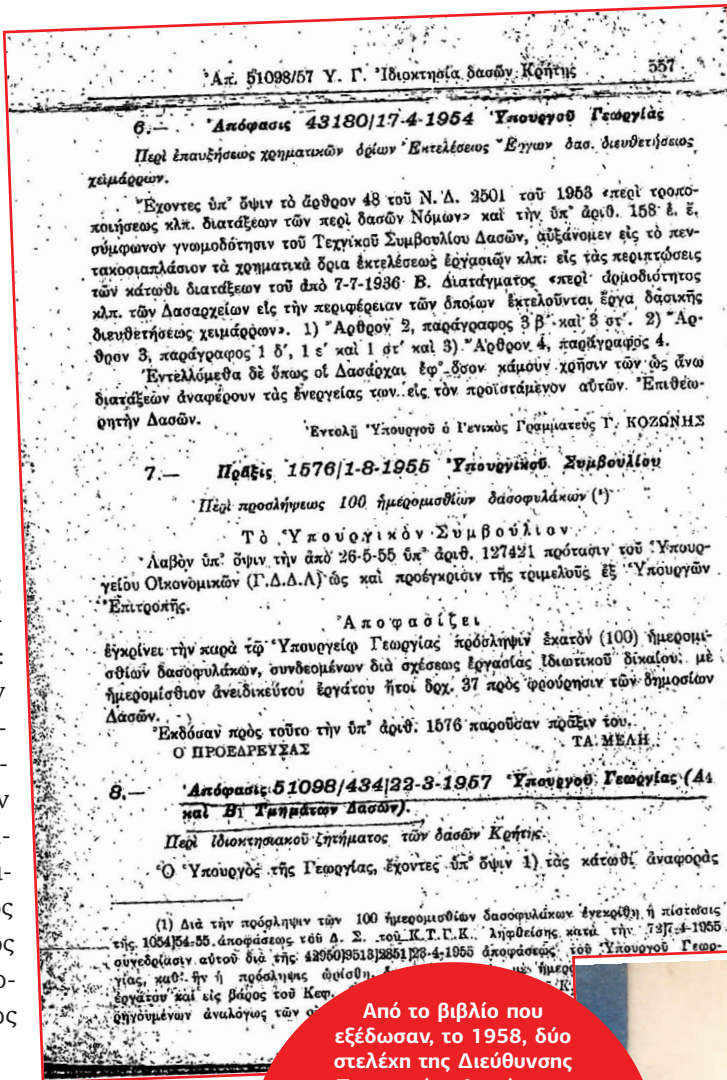
Εν πρώτοις είναι καταφανές ότι το διατακτικό αντιφάσκει με το αιτιολογικό μέρος της απόφασης. Ενώ στο αιτιολογικό φέρονται τα δάση της Κρήτης ως μη δημόσια, δηλαδή ιδιωτικά, στο διατακτικό χαρακτηρίζονται διακατεχόμενα από ιδιώτες, φυσικά και νομικά πρόσωπα. Επίσης στην παράγραφο 2, του αιτιολογικού μέρους αναφέρεται, ότι είναι μη δημόσια τα δάση της Κρήτης. Αλλά και από την παρ. 3, προκύπτει ότι υπάρχουν στην Κρήτη ιδιωτικά δάση. Επίσης δεν γνωμοδότησε το καθ' ύλην αρμόδιο Συμβούλιο Ιδιοκτησίας Ιδιωτικών Δασών⁷⁵, αλλά το Τεχνικό Συμβούλιο Δασών. Η ως άνω αντίφαση αποτελεί πρόδηλο νομικό ελάττωμα αυξημένης βαρύτητας που αυτό και μόνο την καθιστά ανυπόστατη πράξη.

Αυτές οι παρατηρήσεις μας παρακίνησαν να ερευνήσουμε. Έτσι διαπιστώσαμε, ότι η εν λόγω υπουργική απόφαση, δεν έχει δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβέρνησης. Ενώ θα έπρεπε, ως κανονιστική διοικητική πράξη που εισάγει κανόνα δικαίου, να δημοσιευτεί κατά την συνταγματική επιταγή περί δημοσιότητας. Συνεπώς είναι νομικά ανυπόστατη.

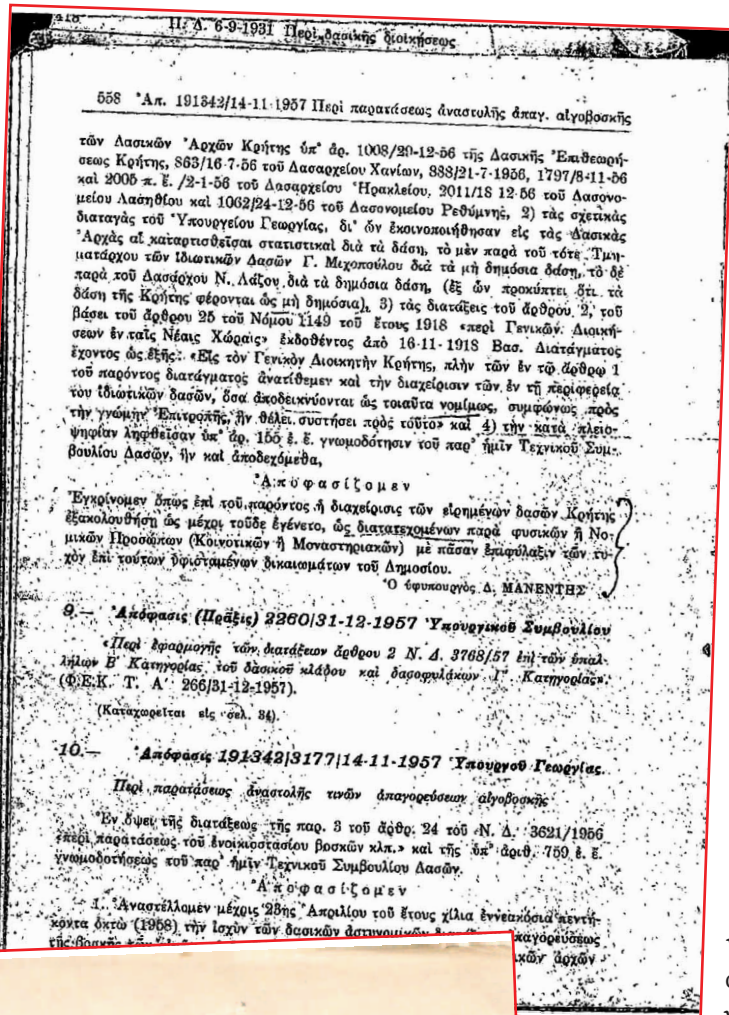
Μετά από αυτή την διαπίστωση παρακαλέσαμε το Υπουργείο να μας στείλει την εν λόγω απόφαση. Πράγμα που έκανε τάχιιστα. Έτσι, μας έστειλε το παρατιθέμενο έγγραφο⁷⁶, που φέρει ακριβώς τον ίδιο αριθμό πρωτοκόλλου, το οποίο όμως αφορά επιστολή που απέστειλε ο υφυπουργός Γεωργίας στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτος, για να εγκρίνει τη μετάβαση στην Κρήτη, του νομικού συμβούλου, Θ. Φιλιππάκου, προκειμένου να εξετάσει το σε εκκρεμότητα ευρισκόμενο ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασικών εκτάσεων στη μεγαλόνησο. Το έγγραφο αυτό έχει ως εξής:

Αρ. Πρωτ. 51098/434/22-3-1957
Προς
Το Νομικόν Συμβούλιον του Κράτους (Γραφείον κ. Προέδρου)
Ενταύθα
Θέμα «Περί του ιδιοκτησιακού ζητήματος των Δασών της Κρήτης
Έχομεν την τιμήν να παρακαλέσωμεν υμάς όπως εγκριθῇ η μετάβασις του παρ' υμίν Νομικού Συμβούλου κ. Θεοδ. Φιλιππάκου εις Κρήτην ήτοι εις Χανιά, Ηράκλειον, Ρέθυμνον και Άγιον Νικόλαον προς εξέτασιν του παρά τη αρμοδία Δ/νσει Δασών του Υπουργείου εκκρεμούντος θέματος της ιδιοκτησίας των δασών Κρήτης και σύνταξιν σχετικής εκθέσεως, ίνα εν όψει και ταύτη προχωρήσωμεν εις την οριστικήν λύσιν τούτου.

Ο Υπουργός
Δ.Μανέντης

Από το βιβλίο που εξέδωσαν, το 1958, δύο στελέχη της Διεύθυνσης Προστασίας Δασών του Υπουργείου. Σε αυτό το βιβλίο υπήρχε "θαμμένη" η περιβόητη υπουργική απόφαση του 1957, μέχρι το 1970, που την "ξέθαψε" ο κουντικός υπουργός Γεωργίας, Αλ. Ματθαίου. Οι Υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας, έως τότε την αγνοούσαν.

ΔΑΣΙΚΗ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ

ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΙΣ - ΕΡΜΗΝΕΙΑ
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ - ΣΧΟΛΙΑ

ΑΣΗΜΑΚΗ Ν. ΜΑΚΡΗ
ΔΑΣΟΛΟΓΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΒΙΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ
ΔΑΣΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑ Κ. ΓΩΓΟΥ
ΝΟΜΙΚΟΥ
ΤΗΜΜΑΤΑΡΧΟΥ (ΕΙΔ. ΝΟΜ. ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ)
ΔΑΣΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΧΑΝΤΖΟΥ
ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 1-ΑΘΗΝΑΙ
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1958

Εν πρώτοις είναι αξιοπρόσεκτο, ότι έχει αφαιρεθεί η άκρη του εγγράφου που αναγράφεται η χρονολογία στον αριθμό πρωτοκόλλου. Ωστόσο το έτος έκδοσης της, τεκμαίρεται από την ημερομηνία αρχειοθέτησης του εγγράφου καθώς και από το με αρ. 173559/482/6-9-2018 συνοδευτικό έγγραφο, με το οποίο μας το απέστειλε, ο Διευθυντής προστασίας Δασών του Υπουργείου. Ακόμα, η ημερομηνία έκδοσης της απόφασης, με την οποία χαρακτηρίζονται διακατεχόμενα τα δάση της Κρήτης, είναι η ίδια με την αντίστοιχη του δεύτερου εγγράφου, με το οποίο κινείται η διαδικασία για τη σύνταξη της Έκθεσης που τα αποτελέσματα της είναι προαπαιτούμενο για τη λήψη της εν λόγω απόφασης.

Όμως το ουσιαστικό και σημαντικό, είναι ότι από την αντιπαραβολή αυτών των δύο εγγράφων προκύπτει, πως πρόκειται περί εγγράφων με διαφορετικό περιεχόμενο. Και ως εκ τούτου δημιουρ-

γείται η βάσιμη υπόθεση, ότι η φερόμενη υπουργική απόφαση, 510/434/23-2-1957, περί των διακατεχομένων δασών της Κρήτης, είναι πέρα από νομικά ανυπόστατη και πολύ πιθανό και πραγματικά ανύπαρκτη.

ΣΤΕΡΕΙΤΑΙ

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟΥ ΕΡΕΙΣΜΑΤΟΣ

Επί της υπουργικής αυτής απόφασης, έχουν γνωμοδοτήσει τρεις Ολομέλειες του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η 845/1970, 128/1979 και η 400/1996. Η πρώτη Ολομέλεια του Ν.Σ.Κ. αποφάνθηκε: «Καίτοι η υπ' αρ' 51098/434/22-3-1957 απόφασις του Υπουργού Γεωργίας στερείται νομοθετικού ερείσματος και επομένως δεν παρέχει ημίν έδαφος ερμηνείας ταύτης, εν τούτοις να γίνει δεκτόν, ότι το περιεχόμενον ταύτης καλύπτει ου μόνον τα δάση (...) αλλά και τις υπόλοιπες κατηγορίες δασικών εδαφών». Και καταλήγει, ότι μια διακατεχόμενη έκταση δεν μεταβιβάζεται έγκυρα, χωρίς να έχει προηγηθεί αναγνώριση των τίτλων ιδιοκτησίας από το δασαρχείο ή τα δικαστήρια. Η δεύτερη, απλώς δέχεται ως διακατεχόμενα τα δάση της Κρήτης. Η τελευταία, η 400/1996 γνωμοδότηση της

Ολομέλειας διαπιστώνει και αυτή, ότι στερείται νομοθετικού ερείσματος, αλλά συμπληρώνει, ότι «δεν διευκρινίζεται με βάση ποιες διατάξεις χαρακτηρίστηκαν ως διακατεχόμενα τα δάση της Κρήτης». Και τέλος επισημαίνει, ότι διατήρηση του καθεστώτος «των διακατεχομένων δασών δημιουργεί προβλήματα και θα εξακοληθῇ να δημιουργεί εις το διηνεκές (ώστε η) νομοθετική ρύθμιση να είναι η πλέον ενδεδειγμένη και ευκταία». Τις γνωμοδοτήσεις δε αυτές αποδέχτηκε ο υπουργός Γεωργίας.

Η εν λόγω υπουργική απόφαση δεν είναι μόνο νομικά ανυπόστατη, αλλά και ανύπαρκτη αυτή καθ' αυτή, ως τεκμαίρεται από μια σειρά από λόγους

Πρώτον, οι υπηρεσίες του Υπουργείου Γεωργίας φαίνεται σίγουρα να την αγνοούσαν μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '60. Διαφορετικά δεν μπορούσε ο υπουργός Γεωργίας να εκδώσει το 1968, την προαναφερθείσα 53048/1184/9-3-1968 απόφαση με την οποία αναγνω-

ρίζει ιδιωτικά και κοινοτικά τα δάση στην Κρήτη. Ούτε και το υπουργείο μπορούσε να προχωρήσει, το 1964, ούτε και το Ελεγκτικό Συνέδριο θα επέτρεπε την απαλλοτρίωση της τεράστιας έκτασης δάσους, του Δρυμού Σαμαριάς.

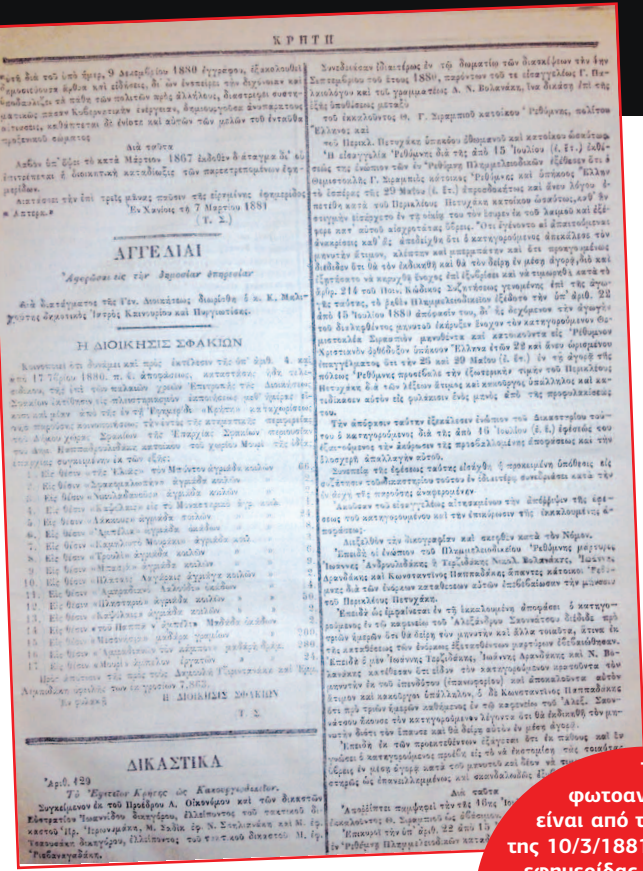
Δεύτερον, αν υπήρχε ακόμα και σήμερα στο υπουργείο, θα μας την έστελναν, και όχι να μας στείλουν έγγραφο με τον ίδιον αριθμό πρωτοκόλλου, αλλά εντελώς διαφορετικό περιεχόμενο. Εξ άλλου θα έπρεπε να υπάρχει και στις δασικές υπηρεσίες της Κρήτης, ως εισερχόμενο έγγραφο, αφού αφορούσε αποκλειστικά και μόνο τα δάση της Κρήτης.

Από έρευνα που κάναμε, δεν υπάρχει ως εισερχόμενο έγγραφο, μέχρι έξι μήνες μετά την έκδοση της. Ως εκ τούτου φαίνεται να υπήρχε, έως τότε, μόνο στο βιβλίο, που ως προαναφέρθηκε εξέδωσαν, το 1958, τα δύο στελέχη της Δ/νσης Προστασίας Δασών.

Για πρώτη φορά φαίνεται να εμφανίζεται σε επίσημο έγγραφο του Υπουργείου, όταν το 1970, ο τότε υπουργός Γεωργίας Αλ. Ματθαίου της Κυβέρνησης του δικτάτορα Παπαδόπουλου, έθεσε, σχετικό με την εν λόγω απόφαση, ερώτημα στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους, το οποίο απάντησε με την 845/1970 γνωμοδότηση του και ο υπουργός την αποδέχτηκε.

Είναι νομικά και λογικά αδιανόητο, πως

με μια νομικά ανυπόστατη υπουργική απόφαση, με καταφανή την αντίφαση μεταξύ του σκεπτικού και του διατακτικού, να ανατρέπεται το παγιωμένο για αιώνες ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών και δασικών εκτάσεων στην Κρήτη. Αλλά και να παραμένει σε ισχύ, τώρα και 60 χρόνια, ταλαιπωρώντας χιλιάδες

ιδιοκτήτες αυτών των εκτάσεων. Οστόσο παραμένει ανοικτό και εξεταστέο ζήτημα, τρεις Ολομέλειες του Συμβουλίου της Επικρατείας έχουν κρίνει, ότι μπορούν «οι ζημιωθέντες να εγείρουν αγωγή και να ζητήσουν από τον πολιτικό δικαστή την αποκατάσταση της περιουσιακής βλάβης που παράνομα υπεστήκαν. Δεδομένου, ότι οι διοικητικές αρχές δεν έχουν την εξουσία να μεταβάλλουν κατά τρόπο επαχθή για τον ιδιώτη μια πραγματική κατάσταση που έχει διατηρηθεί αναλλοίωτη για μεγάλο χρονικό διάστημα».⁷⁷

ΑΥΘΑΙΡΕΤΕΣ ΟΙ ΠΑΡΑΔΟΧΕΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Μετά την έκδοση της εν λόγω φερόμενης υπουργικής απόφασης, άρχισε, κατά την δεκαετία του 1970 και μετά, να διαμορφώνεται η ισχύουσα σήμερα νομολογία. Οι γνωμοδοτήσεις δε του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε συνδυασμό με την αποδοχή τους από τον Υπουργό Γεωργίας, είχαν κομβική

σημασία στην διαμόρφωση τόσο της νομολογίας αυτής όσο και στην παγίωση του χαρακτηρισμού των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης ως διακατεχόμενες. Έτσι ώστε οι διεκδικήσεις του Δημοσίου επί των εκτάσεων αυτών και της αντίστοιχης νομολογίας να έχουν δύο θεμελιώδεις παραδοχές.

Με την πρώτη υιοθετείται η ισλαμική θεοκρατική άποψη, ότι την γη δημιούργησε ο Αλλάχ και ότι οι «νεκρές γαίες» που δεν τους «έδωσε ζωή» ο άνθρωπος, δια καλλιέργειας, ανήκουν στον εκπρόσωπο του, τον σουλτάνο και χαλίφη. Και την υιοθετεί το Ελληνικό Δημόσιο για να

αυξήσει την δημόσια περιουσία του τότε Οθωμανικού κράτους, άρα και τις διεκδικήσεις του επί των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης. Εξ ου και το Δημόσιο διεκδικεί, ως διάδοχο του Οθωμανικού κράτους, τις μη καλλιεργούμενες εκτάσεις, γενικά αυτές που στις αεροφωτογραφίες εμφανίζονται αλώβητες από ανθρώπινη δραστηριότητα, Δεν εμφανίζονται δηλαδή καλλιεργημένες, διαμορφωμένες με πεζούλες κ.α. Αυτή όμως η παραδοχή είναι αυθαίρετη και έωλη, ως συνάγεται από τα πραγματικά και νομικά δεδομένα που πιο πάνω παραθέτουμε.

Η δεύτερη παραδοχή είναι ότι τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Κρήτης περιήλθαν στο Ελληνικό δημόσιο εκ διαδοχής από το Οθωμανικό δημόσιο, δικαίωμα πολέμου. Το «δικαίωμα πολέμου», είναι εντελώς ανυπόστατο και απαράδεκτο, επειδή σημαίνει, ότι η Κρήτη ήταν υπό Οθωμανική κατοχή μέχρι το 1913 που την απελευθέρωσε ο Ελληνικός στρατός, αλλά και γιατί διαγράφει την ιστορική οντότητα της Κρη-

τικής Πολιτείας και τους μακροχρόνιους αγώνες του Κρητικού λαού για την απελευθέρωση του νησιού μας. Αντιθέτως η Κρήτη αποτίναξε τον τουρκικό ζυγό 14 χρόνια πριν από τις Συνθήκες, του Λονδίνου και Αθηνών, του 1913 που το Δημόσιο επικαλείται για να στηρίξει τις διεκδικήσεις του. Γιαυτό και γιορτάζουμε κάθε χρόνο την επέτειο της Ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα και όχι την απελευθέρωση, όπως γιορτάζεται στην Ήπειρο και τη Μακεδονία.

Αυθαίρετος είναι και ο ισχυρισμός, ότι το Ελληνικό Δημόσιο είναι διάδοχο του Οθωμανικού δημοσίου, παρά το ότι ειδικός και καθολικός διάδοχος του Οθωμανικού κράτους είναι η Κρητική Πολιτεία. Ένα αυτόνομο ανεξάρτητο κράτος με σύνταγμα, κοινοβούλιο, δικό του δικαιο, νόμισμα κ.α., που τελούσε υπό την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων και την υψηλή επικυριάρχιά του Σουλτάνου. Η επικυριαρχία αυτή ήταν «όλως ονομαστική συνισταμένη εις την ύψωση μιας τουρκικής σημαίας εν τη νησίδι της Σούδας», προκειμένου να διατηρηθεί η επίφαση της ακεραιότητας της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.⁷⁸ Η δε Οθωμανική δημόσια περιουσία περιήλθε στο Δημόσιο της Κρητικής Πολιτείας, ως κρίνει και το Δικαστήριο Πρωτοδικών Χανίων, με την με αρ. 68/1915 απόφαση του, «τα εις το Οθωμανικόν Δημόσιον ανήκοντα δικαιώματα επί ακινήτων της Νήσου περιήλθον αυτοδικαίως εις την Κρητικήν Πολιτείαν».⁷⁹ Κοντολογίς, η αναγνώριση της Κρητικής Πολιτείας από το Δημόσιο, δεν επιτρέπει την έγερση αξιώσεων από τρίτους επί του εδάφους της Κρήτης.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΑΔΟΧΟ ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Το ιστορικό γεγονός, ότι ανάμεσα στο Οθωμανικό και το Ελληνικό Δημόσιο παρεμβλήθηκε το Δημόσιο της πλήρως αυτόνομης και ανεξάρτητης Κρητικής

Το φωτοαντίγραφο είναι από το φυλ. 590, της 10/3/1881, της επίσημης εφημερίδας, "Κρήτη", της Οθωμανικής Διοίκησης Κρήτης όπου δημοσιεύεται πρόγραμμα αναγκαστικής δημοπρασίας 14 αγριάδων στα Σφακιά.

Πολιτείας είναι αδιαμφισβήτητο. Η διαδοχή του Οθωμανικού Δημοσίου από το Δημόσιο της Κρητικής Πολιτείας τεκμηριώνεται από πολλαπλές πηγές και δικαστικές αποφάσεις. Ενδεικτικά παραδείγματα είναι:

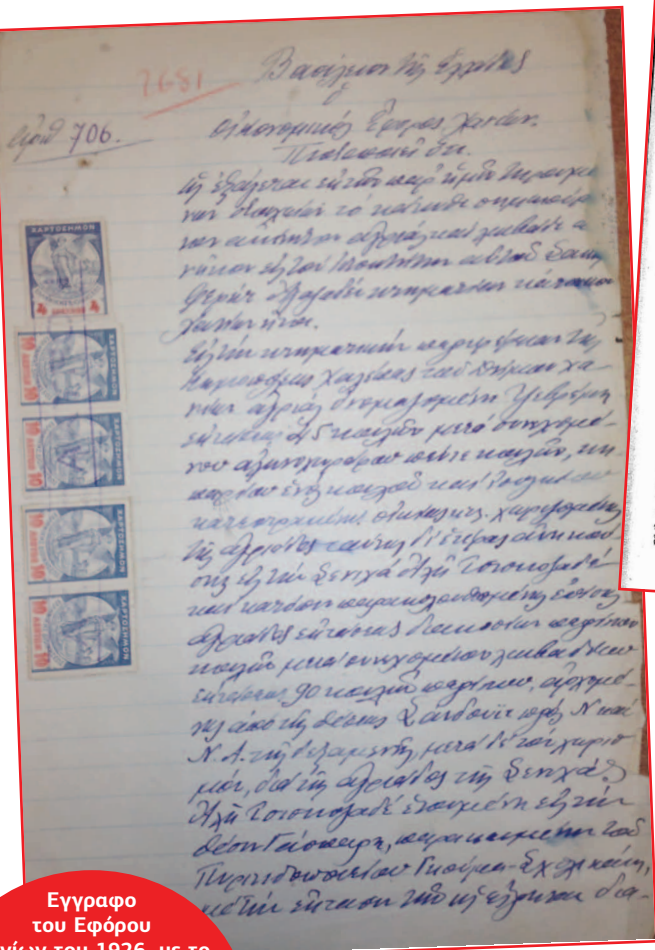
Ο Έλλην νομοθέτης αναγνώρισε, εμμέσως πλην σαφώς, την ύπαρξη του δημοσίου της Κρητικής Πολιτείας, θεσμοθετώντας το νόμο 109/30-12-1913, «Περί συγχωνεύσεως του Δημοσίου Ταμείου και του προϋπολογισμού της Κρήτης εις το Δημόσιο Ταμείον και τον Γενικόν του Κράτους Προϋπολογισμόν».⁸⁰ Αλλά και οι υπουργοί Γεωργίας και Οικονομικών απευθυνόμενοι στην Δ΄ Συντακτική των Ελλήνων Συνέλευση του 1925, ομίλησαν για το «διαδεχθέν την τουρκοκρατίαν ελεύθερο καθεστώς» της Κρητικής Πολιτείας, ως προαναφέραμε.

Επίσης και οι προξενικές αρχές στην Κρήτη αναγνωρίζουν, το δημόσιο της Κρητικής Πολιτείας ως διάδοχο του Οθωμανικού δημοσίου, όπως καταδεικνύεται από υπομνήματα λ.χ. του Ιταλικού και Αγγλικού Προξενείου προς την Κρητική κυβέρνηση, άλλα και από αγωγές υπηκόων τους κατά του δημοσίου της Κρητικής Πολιτείας, για καταβολή αποζημίωσης για ζημιές που υπέστησαν από πράξεις των τέως Οθωμανικών αρχών. Αλλά και μετά την Ένωση, αναγνώριζαν το Ελληνικό δημόσιο ως διάδοχο του Κρητικού δημοσίου, για το λόγο αυτό, όσες αγωγές σχετικές με την Οθωμανική περίοδο κατατέθηκαν μετά την Ένωση της νήσου ή δεν είχαν εκδικαστεί έως τότε, στρέφονταν πλέον κατά του Ελληνικού δημοσίου ως διαδόχου του Κρητικού Δημοσίου.⁸¹

Την διαδοχή του Οθωμανικού Δημοσίου από το Δημόσιο της Κρητικής Πολιτείας αναγνωρίζουν οι Μεγάλες Δυνάμεις, δια της έγκρισης, από τους πρεσβευτές των στην Κωνσταντινούπολη, της Σύμβασης μεταξύ της Κρητικής Πολιτείας και της Διεύθυνσης του Δημοσίου Οθωμανικού χρέους, της 12/25 Αυγούστου 1901.⁸² Όπου η Κρητική κυβέρνηση αναλαμβάνει εκείνο το μέρος του χρέους, που αφορούσε και αναλογούσε στην Οθωμανική Διοίκηση Κρήτης.

Το Διάταγμα 3 της 4-10-1908 της Κρητικής Πολιτείας, «Περί εκπροσωπήσεως του Ελληνικού Δημοσίου ως διαδόχου της τέως Κρητικής Πολιτείας». Κατά το οποίο ορίζεται το Ελληνικό Δημόσιο διάδοχο του Δημοσίου της Κρητικής Πολιτείας και μάλιστα να «δωσινδικεί προσωρινώς κατά τους κειμένους Κρητικούς νόμους».⁸³ Εκδόθηκε, δηλαδή, 5 χρόνια πριν η Κρήτη «απελευθερωθεί από τον Ελληνικό στρατό» κατά τον ισχυρισμό του Ελληνικού Δημοσίου.

Ακόμα υπάρχουν αμέτρητες δικαστικές αποφάσεις, ιδίως στην πρώτη δεκαετία μετά την Ένωση, στις οποίες το Ελληνικό Δημόσιο εμφανίζεται με την πάγια δια-

Εγγραφο του Εφόρου Χανίων του 1926, με το οποίο πιστοποιείται ότι αγριάδα Τζερέμη (περιοχή γύρω από τον Κάρμηλο, 850 στρέμματα ανήκει σε ιδιώτη.

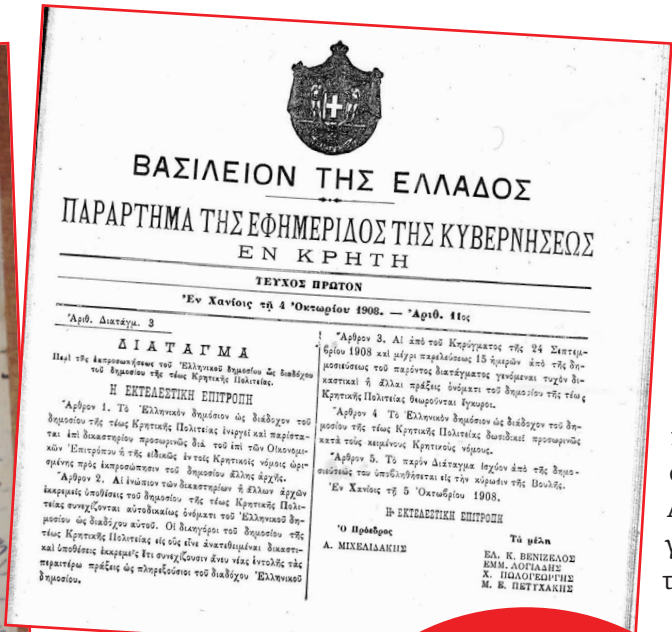
τύπωση «ως διάδοχο του Δημοσίου της τέως Κρητικής Πολιτείας», είτε ως ενάγον ή εναγόμενο, είτε ως εφεσιβάλλον ή εφεσίβλητο.

Ενδεικτικά αναφέρουμε τις αποφάσεις του Πρωτοδικείου Χανίων, 221/1914, 245/1914, 252/1914, 273/1914, 282/1914, 68/1915, 274/1915, 230/1918, 250/1923. Και του Εφετείου Κρήτης, 147/1914, 154/1914, 17/1917, 61/1931, 77/1934.

Εξ όλων αυτών συνάγεται ότι οι παραδοχές του Ελληνικού Δημοσίου και της νομολογίας είναι ανιστόρητες, κοινωνικά άδικες, ανεπίτρεπτες και απαράδεκτες. Διαγράφουν τους μακροχρόνιους και αιματηρούς απελευθερωτικούς αγώνες των Κρητικών. Προσβάλλουν την ιστορική μνήμη, όχι μόνο των Κρητικών.

ΕΠΙΖΗΜΙΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΑ

Επιπρόσθετα είναι επιζήμιες για τα εθνικά μας συμφέροντα, καθώς το Δημόσιο επικαλείται, κατά βάση, τις Συνθήκες του Λονδίνου της 17/30 Μάρτ του 1913 και των Αθηνών της 1/14 Νοέμβριου του 1913, για να στηρίξει την διεκδίκηση του επί των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης, διαγράφοντας την ιστορική οντότητα της Κρητικής Πολιτείας. Ωστόσο όμως, τα πραγματικά και νομικά δεδομένα που δημιουργήσε η Κρητική Πολιτεία, δεν επιτρέπουν την έγερση ουδεμίας αξίωσης επί του εδάφους της Κρήτης και των παρακείμενων νησίδων. Αντιθέτως το Ελληνικό Δημόσιο, εφόσον και ενόσω επικαλείται τις προαναφερθείσες Συνθήκες, για να στηρίξει την εν λόγω διεκδίκηση του. Διότι στη μεν πρώτη Συνθήκη, σύμφωνα με το άρθρο 4, ο Σουλτάνος «δηλοί ότι εκχωρεί εις τας Αυτών Μεγαλειότητας τους Συμμάχους Ηγεμόνας την νήσον Κρήτη και ότι παραιτείται υπέρ Αυτών πάντων των ων εκέκτιστο επί της νήσου ταύτης κυριαρχικών και άλλων δικαιωμάτων»⁸⁴,

δηλαδή παραιτείται υπέρ των βασιλέων της Ελλάδος, Σερβίας, Βουλγαρίας και Μαυροβουνίου των δικαιωμάτων επί της νήσου Κρήτης, όχι επί των παρακείμενων νησί-

δων. Ωστόσο όμως αυτή η Συνθήκη έχει καταστεί νομικά ανυπόστατη, μετά τη μη επικύρωση της από τα κοινοβούλια των συμβαλλόμενων χωρών μερών, ως ορίζει το ακροτελευταίο της άρθρο. Ωστόσο ισχύει μόνο για τις σχέσεις Ελλάδος-Τουρκίας, δυνάμει του άρθρου 15 της δεύτερης που είναι επικυρωμένη,⁸⁵ άρα η ως άνω παραίτηση του Σουλτάνου ισχύει μόνο σε ότι αφορά την Ελλάδα. Επίσης και οι δύο Συνθήκες αναφέρονται σε «εκχωρηθείσας χώραις» από τον Σουλτάνο, διατύπωση που δεν συνάδει με τη διαδοχή «δικαιώματι πολέμου». Από τον συνδυασμό δε διατάξεων αυτών των Συνθηκών δεν προκύπτει ούτε το δικαίωμα πολέμου, ούτε η ολοσχερής διαδοχή του Οθωμανικού δημοσίου από το Ελληνικό δημόσιο. Αντιθέτως προκύπτει, ότι η επίκληση αυτή του Δημοσίου (ως διαδόχου του Οθωμανικού) είναι επιζήμια για τα εθνικά μας συμφέροντα, καθώς παρέχεται έδαφος σε τρίτους, για να εγείρουν ανυπόστατες και αυθαίρετες αξιώσεις για τα 3/4 της κρητικής γης και για τις παρακείμενες αυτής νησίδες.⁸⁶

Είναι δε απορίας άξιο, πως το υπουργείο Εξωτερικών δεν έχει τόσα χρόνια παρέμβει, για να τοποθετηθεί σε σωστή βάση το εν λόγω ζήτημα, ώστε να μην παρέχεται ασυνείδητα πρόσφορο έδαφος για την έγερση από τρίτους αυθαίρετων αξιώσεων.

ΕΝΕΧΟΥΝ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΚΙΝΔΥΝΟΥΣ

Ακόμα τα εθνικά μας συμφέροντα δεν υπηρετούνται και με την αυθαίρετη δήμευση πατρογονικής περιουσίας χιλιάδων Κρητικών, κατοίκων του νησιού και της διασποράς. Και αυτό, διότι συμβαίνει σε μια ιστορική περίοδο, που χαρακτηρίζεται από αστάθεια και ρευστότητα των οικονομικών και κοινωνικοπολιτικών πραγμάτων, σε όλους τους τομείς και σε όλα τα επίπεδα. Καθώς και επειδή τα εθνοτικά και αποσχιστικά ζητήματα έχουν γίνει, στις μέρες μας, μοχλός αποσταθεροποίησης, είτε για εκβια-

σμό κυβερνήσεων είτε για την επαναχάραξη του παγκόσμιου πολιτικού χάρτη, προκειμένου να δημιουργηθούν μικρά κράτη παρίες, προτεκτοράτα που δεν μπορούν να στηριχθούν στις δικές τους δυνάμεις και θα χρειάζονται προστασία, κεφάλαια και οπλικά συστήματα. Ανάλογη αλλαγή του παγκόσμιου πολιτικού χάρτη συνέβη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο,

όταν η τότε υπερδύναμη υποκίνησε αποικιοκρατούμενους λαούς να σηκώσουν τη σημαία της αυτοδιάθεσης, να εκδιώξουν από τις χώρες τους αποικιοκράτες, για να πάρει αυτή τη θέση τους. Εξ ου και υπάρχει στο υπουργείο Εξωτερικών αυτής της υπερδύναμης, από πολλών δεκαετιών, Διεύθυνση προστασίας μειονοτήτων.

Αυτός ο εν δυνάμει υπαρκτός κίνδυνος δεν πρέπει να διαφεύγει της προσοχής μας και λόγω της αυξημένης στρατηγικής σημασίας της Κρήτης. Ούτε και να μας είναι άγνωστος. Καθώς, αμέσως μετά την κατάρρευση της χούντας, όταν η Κυβέρνηση Καραμανλή αποφάσισε την αποχώριση της χώρας από το στρατιωτικό σκέλος του ΝΑΤΟ, κάποια σκοτεινά κέντρα πήγαν να υποκινήσουν ζήτημα αυτονομίας της Κρήτης. Επίσης την ίδια περίοδο, ανακινήθηκε το ζήτημα αυτονομίας των πορτογαλικών νήσων των Αζωρών, όταν η Πορτογαλική κυβέρνηση που προήλθε από την Επανάσταση των Γαρυφάλλων, άφηνε ανοικτό το θέμα αποχώρησης της Πορτογαλίας από το ΝΑΤΟ. Αλλά και πριν από λίγα χρόνια κάποια κέντρα, μέσω διαδικτύου, διέδιδαν, ότι το 2013, που κλείνει η εκατονταετία από την Ένωση της Κρήτης με την Ελλάδα, θα γίνει δημοψήφισμα για το αν παραμένει Κρήτη ενωμένη με την Ελλάδα. Δυστυχώς ακόμα και σήμερα παρατηρεί κανείς την σημαία της Κρητικής Πολιτείας σε αυτοκίνητα Κρητικών.

Υπό αυτές τις συνθήκες η δήμευση «δικαιώματι πολέμου» των εκτάσεων που χαρακτηρίζονται ως δασικές, είναι πάνω από το 40% της επιφάνειας του νησιού μας, δηλαδή οι πατρογονικές περιουσίες δεκάδων χιλιάδων κατοίκων της Κρήτης. Ιδιαίτερα όμως θίγονται ζωτικά συμφέροντα των κατοίκων ημιορεινών και ορεινών περιοχών. Μιας κοινωνικής ομάδας δυναμικών ατόμων, που όπως μας λέει η ιστορία πάντα διαδραματίζε πρωταγωνιστικό ρόλο στις εξελίξεις. Τα άτομα δε αυτά, ούτε τόσο πολύ είναι ενσωματωμένα στην Πολιτεία, αλλά ούτε είναι τόσο παθητικά, όσο οι κάτοικοι αστικών κέντρων και των περιφερειακών

Φωτοαντίγραφο από την επίσημη εφημερίδα της Κρητικής Πολιτείας, τευχ. Α, φυλ. 11, της 4/10/1908, και από το Διάταγμα της Κρητικής Βουλής, με το οποίο ορίζεται το Ελληνικό Δημόσιο, ως διάδοχο του Δημοσίου της Κρητικής Πολιτείας, δηλαδή ανατρέπει τον βασικό πυλώνα της επιχειρηματολογίας του Ελληνικού Δημοσίου, ότι περιήλθε στην κυριότητα του, η περιουσία του Οθωμανικού Δημοσίου.

περιοχών. Καθώς είναι γνωστό, ότι αισθάνονται να δεσμεύονται περισσότερο από τους κανόνες του εθιμικού δικαίου παρά από τους νόμους του κράτους. Η υποψία και μόνο ότι το δημόσιο κατά τρόπο καταδολιευτικό επιχειρεί να τους υφαρπάξει πατρογονική τους περιουσία, τα εξοργίζει, καθιστώντας τα, έτσι, ευάλωτα σε αρρωστημένες αυτονομιστικές ιδεοληψίες με εθνοφθόρες συνέπειες.

Από την παραπάνω αναλυτική παράθεση ιστορικών και νομικών δεδομένων προκύπτει, ότι στην Κρήτη, από την αρχή και σε όλη την διάρκεια της Οθωμανικής κυριαρχίας, το ιδιοκτησιακό καθεστώς, κατά την τότε ορολογία, των αγριάδων, και κατά τη σημερινή, των δασών και δασικών εκτάσεων, ήταν διαφορετικό από αυτό που ίσχυε στις υπόλοιπες περιφέρειες της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, παρά το ότι και η Κρήτη υπήρξε δορυάλωτη (κατακτήθηκε ενόπλως).

Αυτό το ιδιοκτησιακό καθεστώς ίσχυε μέχρι το 1970, όπου ανατράπηκε αυθαίρετα από την αναφερθείσα νομικά ανυπόστατη και ενδεχομένως κατασκευασμένη υπουργική απόφαση. Όπως επίσης δεν ισχύει για την Κρήτη, η θεμελιώδης παραδοχή του Δημοσίου και της ισχύουσας νομολογίας, περί της in globo (ολοσχερούς) διαδοχής του Οθωμανικού Δημοσίου, δικαιώματι πολέμου, που όμως ισχύει μόνο για τα ενόπλως απελευθερωμένα Ελληνικά εδάφη. Πράγμα που ο νομοθέτης δέχεται, καθώς με το άρθρο 62 του ν. 998/1979, εξαιρεί την Κρήτη

από την ισχύ του τεκμηρίου κυριότητας υπέρ του Δημοσίου.

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΕΠΙΛΥΣΗΣ

Την αναγκαιότητα νομοθετικής επίλυσης του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης διαπίστωσε, το 1979, ο Υφυπουργός Γεωργίας, Κ. Τριανταφύλλου. Έτσι, κατά την διαδικασία κατάρτισης του νομοσχεδίου που έγινε ο δασικός νόμος 998/1979, ανέθεσε στον σύμβουλο του, Θωμά Τζιουβάρα, την σύνταξη Έκθεσης-Εισήγησης για το ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης, την οποία παραθέτουμε ως παράρτημα. Ο Θωμάς Τζιουβάρας ήταν πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Δασολόγων Υπαλλήλων του Δημοσίου και εισηγήθηκε την επαναφορά του προισχύσαντος ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Συγκεκριμένα πρότεινε να περιληφθεί στο υπό κατάρτιση νομοσχέδιο η εξής διάταξη:

Άρθρον

*Τα εν τη νήσω Κρήτη δάση και δασικαί εκτάσεις ως αύται ορίζονται εις τα άρθρα... του παρόντος νόμου, διαχειριζόμεναι από της ενσωματώσεως της με την Ελλάδα, ως μη δημόσιαι αναγνωρίζονται ως τοιαύται, του δημοσίου παραιτουμένου παντός επι΄ αυτών εμπραγμάτου δικαιώματος».*⁸⁷

Δυστυχώς η εισήγηση αυτή δεν έγινε δεκτή. Πολύ πιθανό να περνούσε, αν την στήριζαν οι τότε Κρήτες βουλευτές στη Βουλή. Ωστόσο όμως αποτέλεσε την αι-

τία να περιληφθεί το άρθρο 62 σε αυτό το νόμο, με το οποίο, ως προαναφέρθηκε, εξαιρούνται τα δάση και οι δασικές εκτάσεις της Κρήτης από το τεκμήριο κυριότητος υπέρ του δημοσίου.

ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗ ΡΥΘΜΙΣΗ

Αυτή, η «επί του παρόντος» 60χρονη διαχείριση, ως διακατεχομένων των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης, πρέπει επιτέλους να κλείσει νομοθετικά και οριστικά. Ιδίως τώρα που η συγκυρία είναι ευνοϊκή και ο κόμπος έφτασε στο χτένι, αλλά και γιατί η κυβέρνηση εξήγγειλε, ότι θα προβεί σε νομοθετικές αλλαγές, σε ότι αφορά τους δασικούς χάρτες. Θα πρέπει να δραστηριοποιηθούν οι Κρήτες βουλευτές, όσο και να κινητοποιηθούν οι εκπρόσωποι της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των τοπικών φορέων του νησιού, για να αποκατασταθεί νομοθετικά το επί αιώνες παγιωμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών και δασικών εκτάσεων, που ίσχυε μέχρι την δόλια ανατροπή του.

Για όλους αυτούς τους λόγους και με δεδομένο, ότι το εν λόγω ζήτημα υπερβαίνει της αρμοδιότητας του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας αλλά και γιατί χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, οφείλει ο πρωθυπουργός να επιληφθεί του φλέγοντος αυτού ζητήματος, για να δοθεί τέλος στην πάνω από 60 χρόνια «επί του παρόντος» διαχείριση ως διακατεχομένων των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης.

Να αποκατασταθεί νομοθετικά το επί αιώνες παγιωμένο ιδιοκτησιακό καθεστώς των δασών και δασικών εκτάσεων, που ίσχυε μέχρι την δόλια ανατροπή του, το 1957.

Εν κατακλείδι, μόνο με την επαναφορά του προϊσχύοντος ιδιοκτησιακού καθεστώτος επί των δασών και δασικών εκτάσεων, θα αποκατασταθεί η ιστορική αλήθεια, η κοινωνική δικαιοσύνη, η νομιμότητα και η αντιστοιχία ανάμεσα στο κράτος δικαίου και στο κοινό αίσθημα περί δικαίου. Έτσι ώστε οι πολίτες της Κρήτης να αισθάνονται ασφάλεια δικαίου αλλά και τα εθνικά μας συμφέροντα να διασφαλίζονται καλύτερα.

Στη συνέχεια παραθέτουμε την προαναφερθείσα Έκθεση-Εισήγηση του Θωμά Τζιουβάρα, η οποία είναι εμπεριστατωμένη και τοποθετεί το ζήτημα σε σωστή βάση.

Ο Θωμάς Τζιουβάρας υπήρξε, πέρα από πρόεδρος της Πανελλήνιας Ένωσης Δασολόγων Υπαλλήλων του Δημοσίου και πρόεδρος της Συντονιστικής Επιτροπής 7 Συνδικαλιστικών Δασικών Οργανώσεων. Ο Θωμάς Τζιουβάρας υπήρξε μια διακεκριμένη και πολλά υποσχόμενη προσωπικότητα του Δασικού Κλάδου. Δυστυχώς έχασε τη ζωή του σε σχετικά νεαρή ηλικία, από τροχαίο ατύχημα. Την Έκθεση του παραθέτουμε ως έχει, αυτούσια, χωρίς να κάνουμε ουδεμία παρέμβαση, απλώς την δακτυλογραφήσαμε, καθώς είναι χειρόγραφη. Δημοσιεύεται δε για πρώτη φορά το πλήρες κείμενο της.

1. Γνωμοδότηση, Ολομέλειας. Νομικού Συμβουλίου του Κράτους (Ν.Σ.Κ.), με αρ. 400/1996
2. Anastasopoulos Antonis (ed.) (THE EASTERN MEDITERRANEAN UNDER OTTOMAN RULE: CRETE 1645-1840, Halcyon Days in Crete VI. A Symposium Held in Rethymnon, 13-15 January 2006
3. JM. Greene, Κρήτη Ενας Κοινός κόσμος, σελ, 75 και 84
4.Academia.edu/42900598/ADIYEKE_NURI_AYSE_NÜKHET_Gir it_in_Hakk_ve_adl_ile_Gediden_Tahriri
_1705_Yilinda_Girit_te_Yapilan_Tahrirer_ve_Düzenlemeler
5. Τουρκ. Αρχ. Ηρακλείου, Κώδ. 3, σελ.102-KANUNNAME-I-CEDIDIDIR, από Περιοδική έκδοση του Ινστιτούτου Κρητικού Δικαίου, ΤΑΛΩΣ,τ.Γ΄,σελ. 90-91
6. Ν. Σταυρινίδης, Μεταφράσεις Τουρκικών Ιστορικών Εγγράφωνμ, τομ. 5, σελ.261.
7. M.Green, Κρήτη ένας κοινός κόσμος, Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου, σελ. 326- 327, 2005 και G. Veinstein, “On the Ciftlik debate”, στο Landholding and Commercial Agriculture in the Middle East, Επιμ. C.Keyder και F. Tabak, State University of New York Press, 1991
8. Μ. Πεπονάκης, Εξισλαμισμοί και Επανεκχριστιανισμοί στην Κρήτη, διδακτορική διατριβή, Θεσ/νικη, 1994, σελ, 28
9. Ζενάπ Ισματ Ρασέντ, Η Κρήτη υπό την Αιγυπτιακή Εξουσίαν 1830-1840, σελ. 31, 44
10. Σταυρινίδης Συμβολή εις στην Ιστορία των Σφακίων, 1645-1770. Σελ 23
11. Vely pasha La viriti sur les ivinements de Candie, Paris 1858.ρ. 13. Ο Βελής πασάς ήταν Γενικός Διοικητής Κρήτης (1856-1858), από Ν. Ανδριώτη, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι στην Κρήτη, 1821-1924, σελ 87. Προτού αναλάβει αυτή τη θέση, ήταν πρέσβης του Σουλτάνου στην Γαλλία, γαλλοσπουδασμένος, γεννημένος στην Κρήτη, γιος του Μουσταφά Ναϊλή πασά, του αποκαλούμενου Γκιριτλή (Κρητικού).
12. (Ι.Μουρέλλου, Ιστορία της Κρήτης, τομ. Β΄, σελ.1003).
13. Καλλιατάκη -Μερτικοπούλου, η Εσωτερική Κατάσταση στην Κρήτη 1868-1887, διδακτ. διατριβή, Αθήνα 1984, σελ., σελ. 84
14. Ν.Σταυράκης, Στατιστική του Πληθυσμού της Κρήτης, 1890, σελ. 148, Κ. Καλλιατάκη-Μερτικοπούλου, η Εσωτερική Κατάσταση στην Κρήτη 1868-1977, διδακτ. διατριβή, Αθήνα 1984, , σελ. 34.
15. Σύνοδος ΙΒ΄, Συνεδρίαση ΚΣτ΄, της 24/5/1881, δημοσ. Εφημ. «Κρήτη», φ. 624/30-1-1882.
16. Εφημ. «Κρήτη» της Γεν.Δ/σης Κρήτης, φ. 709, της 23-7-1884. Κρητικός Κώδιξ, 1893, σε. 146.
17. Κρητικός Κώδιξ, Έκδοσις 2, τεύχος Α, Χανιά 1893, σελ. 140
18. Πρακτικά της Γενικής των Κρητών Συνέλευσης, Σύνοδος ΚΑ΄, Συνεδρία, Δ΄, της 3/5/1895

19. Κρητικός Κώδιξ, 1893, σελ. σελ. 146. Δημοσιεύτηκε με το υπ. Αριθ. 1568/2029 της Εφημ. «Κρήτη», της Γ.Δ.Κ., φ. 873 της 22/7/1887
20. Επίσημο Γραφείο Μεταφράσεων (Ε.Γρ. Μετφρ.) Ρεθύμνου, αρ. μετάφρασης 556.
21. Επ. Γρ. Μετφρ. Ρεθύμνου, αρ. μετρφ. 367.
22. Επ. Γρ. Μετφρ. Ρεθύμνου, αρ. μεταφρ. 368
23. Συμβ/κο. έγγραφο, με αρ. 111/1899, του συμβολαιογράφου Ι. Κοντάδάκν.
24. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 2640
25. Κρητικός Κώδιξ, σελ. 39, Χανιά 1893
26. http://nomorama-nt.gr/data/documents/E-iskhus-ton-othomanikon-idiotikon-titlon-kuriotetas-epi-ton-dason.pdf
27. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 391.
28. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 6675
29. Επ. Γρ. Μετφρ. Ρεθύμνου, αρ. μετρφ.568
30. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 6334
31. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 5109
32. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 8200
33. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 4845
34. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 3605
35. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 7338
36. Υψηλο Αυτοκρατορικό Φιρμάνι, της 9/11/1878, Κρητικός Κώδιξ, σελ. 36, 1993
37. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ.8164
38. Ιστ. Αρχ. Κρήτης, Αρχείο Συμβ/φου Α. Κολοκυθά (Κολοκυθάκη)
39. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 8628
40. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 9850
41. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 2635
42. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 9713
43. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 7856
44. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 10347
45. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 7855
46. Επ. Γρ. Μεταφρ Χανίων αρ. μετφρ. 5243
47. Επ. Γρ. Μετφρ. Χανίων, αρ. μετφρ. 8937
48. Αρχείο Κοινότητας Ορνού (Ορεινού) Λασιθίου
49. Μελέτη Μ. Φιλιππάκη
50. Κρητικός Κώδιξ
51. Επ/ Εφημερίδα «Κρήτη», φ. 590, της 10-3-1881
52. Εφημ., «Λευκά Όρη», φ. 83 της 16-6-1884
53. Εφημ., «Λευκ»ά Όρη, φ. 51 της 13-3-1884
54. Απόφαση του Αρείου Πάγου με αρ. 485/2013
55. Π. Εφημ. Κρητικής Πολιτείας, αρ. φ. 33 της 8-7-1900
56. Εκδ. Ινστιτούτου Κρητικού Δικαίου, ΤΑΛΩΣ (1990), τομ. Β΄, σελ. 381-382
57. Στενογραφημένα πρακτικά της Συντακτικής Συνέλευσης, σελ. 27
58. Εκδ., Ινστιτούτου Κρητικού Δικαίου, ΤΑΛΩΣ, Τομ. Ε΄ (1995), σελ 86

59. Σύνταγμα Κρητικής Πολιτείας, αρ.
60. Κρητικός Αστικός Κώδικας, αρ. 201
61. Εφ, Γενικής Διοίκησης Κρήτης, «Κρήτη» , φ, 590/10-3-1881
62. Συνημμένο στο συμβόλαιο με αρ.2681/1924 του συμβ/φου Χανίων Σ. Ταζεδάκη, Ι.Α.Κ, Αρχείο Συμβολαιογράφου Σ.Ταζεδάκν.
63. Σύμβόλαιο με αρ. 3463/ 1925 του Συμβ/φου Σ. Ταζεδάκν.
64. Σχετική αναφορά γίνεται στο με αρ/. 2681/1924 συμβόλαιο του Συμβ/φου Σ.
65. Την Έκθεση-Εισήγηση Θ. Τζιουβάρα την παραθέτουμε σε πρώτη δημοσίευση της, στο Παράρτημα της εργασίας μας.
66. Στο Αιτιολογικό της με αρ. 51098/434/23-2-1957 φερόμενης υπουργικής απόφασης.
67. Αρχείο Κοινότητας Βλάτους
68. Αρχείο Κοινότητας Βλάτους
69. Αρχείο Κοινότητας Βλάτους
70. Εφημ. της Κυβερν., φ. 200/20-11-62
71. Εφημ. της Κυβερν., φ. 33/15-2-1964
72. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, φ. 65/1947
73. Εφημερίδα της Κυβέρνησης, φ. 135/1948
74. Βλ. παρατιθέμενη Έκθεση Θ.Τζιουβάρα
75. Αναγκαστικός Νόμος 2359/1940, αρθ. 2
76. Μας απεστάλη με συνοδευτικό έγγραφο, που φέρει τον αρ. πρωτ. 173559/4802/6/6/2018
77. Συμβούλιο της Επικρατείας, απόφ. 2517/1967. (https://docplayer.gr/9570110-Ergasia-thema-i-arhi-tis-nomimotitas.html,) και οι της Ολομέλειας 87/2001 και 2353/2016
78. Υπόμνημα της Εκτελεστικής Επιτροπής της Κρητικής Πολιτείας, προς τις Κυβερνήσεις των Μεγάλων Δυνάμεων της 10ης Ιουλίου 1919, π. Εφ. Κυβερν. Φ. 65, 10-12-1912, Εκδ. Ινστιτούτου Κρητικού Δικαίου, ΤΑΛΩΣ (1995), τόμ. Ε΄ σελ. 106
79. Εκδ. ΤΑΛΩΣ, Τομ. Β΄(1990), σελ. 381-382
80. Εφημ. της Κυβερνήσεως, φ. 268, της 30-12-1913
81. Ν. Ι. Παπαδάκι, Ζημίες και Αποζημιώσεις Κρητικών Επαναστάσεων (1896-98), Χανιά 1934, τομ.1, σελ, 59-60
82. Henri Coutourier, Η Κρήτη: Η θέσις αυτής εξ απόψεως του διεθνούς δικαίου, Ηράκλειο 1911, σελ.196
83. Εφημ. Κρητικής Πολιτείας, τ. Α, αρ. 11 της 4-10-1908
84. Συνθήκη Ειρήνης του Λονδίνου, της 17/30 Μαΐου 1913, ΦΕΚ 229 Της 14/11/1913
85. Η Ελληνο-Τουρκική Σύμβαση Ειρήνης της 1/14 Νοεμβρίου 1913, 229, της 14/11/1913 κυρώθηκε με το νόμο 4213.1913.
86. https://www.newsnowgr.com/article/1176687/i-proklisi-tourkou-ethnikisti-pou-xarakterizei-tourkiki-ypo-elliniki-katoxi-tin-kriti-alla-kai-ta-gyro-nisia-eikones.html
87. Βλ. παρατιθέμενη Έκθεση Θ. Τζιουβάρα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΔΙΑΚΑΤΕΧΟΜΕΝΩΝ ΔΑΣΩΝ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΩΝ ΕΚΤΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΚΡΗΤΗΣ
ΕΝ ΟΨΕΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΡΥΘΜΙΣΕΩΣ ΤΗΣ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΗΣ ΤΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ

Α ΓΕΝΙΚΑ

1. Η παρούσα έκθεση συντάσσεται εις εκτέλεσιν προφορικής εντολής του κ. Υφυπουργού Γεωργίας και έχει ως αντικείμενον την διερεύνηση των συνθηκών δια- κατοχής των δασών και δασικών εκτάσεων (άρθρ. 2 Ν. Δ. 86/1969) της νήσου Κρήτης και την διατύπωσιν προτάσεων περί του πως θα πρέπει να ρυθμισθεί δια νόμου το ιδιοκτησιακόν καθεστώς τούτων.

2. Όπως είναι γνωστόν τα δάση και αι δασικαί εκτάσεις (κατά την νομικήν έννοιαν του αρθρ. 2 Ν.Δ. 86/1969 περί Δασικού Κώδικος) της νήσου Κρήτης εξα-

ρακτηρίσθησαν ως διακατεχόμεναι επιφυλασσομένων των τυχόν επί τούτων υφισταμένων δικαιωμάτων του Δημοσίου. Υπό το κράτος του δασικού νόμου, ως ούτος κατά καιρούς ίσχυσε και ως εκωδικοποιήθη με το Ν.Δ. 86/1969, αλλά και εκ των διαφόρων γνωμοδοτήσεων του Ν.Σ.Κ. και δικαστηριακών αποφάσεων, το καθεστώς διακατοχής επί των δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων δεν παρέχει την δυνατότητα διαχειρίσεως και χρησιμοποίησέως των ως διακατεχομένων χαρακτηρισθέντων δασοκτημάτων, υπό των φερομένων ως διακατόχων, καθ' νν έκτα-

σιν παρέχεται αύτη εις τούς έχοντας πλήρες δικαίωμα κυριότητας.

3. Το ιδιόμορφον τούτο καθεστώς διακατοχής εδημιούργησε και πολλώ μάλλον δημιουργεί και σήμερον πλείστα όσα προβλήματα εις τους ως διακατοχής δασοκτημάτων φερομένους, είτε ούτοι είναι φυσικά πρόσωπα, είτε νομικά καθόσον δεν δύνανται πλὴν από τήν βοσκήν και να συγκομίζουν υπό τούς περιορισμούς της δασοπονίας και του δασικού νόμου, τα δασικά προϊόντα (πάσης φύσεως προϊόντα ξύλα, ρητίνη κλπ) δεν δύνανται να μεταβιβάσουν νομίμως ή εν πάσει περι-

πτώσει να μεταβιβάσουν εν ζωή ή αιτία θανάτου τα υπό την διακατοχήν των κτήματα. Προσέτι δεν δύνανται να προβούν, πέραν της διά σκοπούς γεωργοδεντροκομικής εκμεταλεύσεως, εις την αλλαγὴν χρήσεως των ως διακατεχομένων χαρακτηρισθέντων δασοκτημάτων παρά το γεγονός ότι υφίστανται εις τήν Κρήτην πολλάι εκτάσεις αι οποιαί όχι μόνο δεν συντρέχει λόγος διατηρήσεως των ως δασολιβαδικών αλλά επιβάλλεται, η επί τη βάσει χωροταξικού σχεδίου, χρησιμοποίησις τούτων ως χώρων διά τουριστικάς και λοιπάς εγκαταστάσεις.

Β ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΑΙ ΕΚΤΑΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Η συνολική έκτασις της νήσου Κρήτης ανέρχεται εις 8.272.000 στρέμμ. Η κατανομή της εκτάσεως ταύτης εις τους τέσσαρες νομούς της νήσου έχει ως ακολούθως:

α. Νομός Ηρακλείου	2.688.960 στρέμμ.
β. Λασιθίου	1.847.600 στρέμμ.
γ. Ρεθύμνης	1.456.000 στρέμμ.
δ. Χανίων	2.279.830 στρέμμ.
ΣΥΝΟΛΟΝ	8.272.000 στρέμμ.

Εκ της ως ανωτέρω συνολικής εκτάσεως της μεγαλονήσου αι ως διακατεχόμεναι χαρακτηριζόμεναι δασικαί εκτάσεις κατά εδαφοπονικήν χρήσιν, νομόν και διακάτοχον (φυσικόν ή νομικόν πρόσωπον), έχει ως ακολούθως.

Σημ: Τα στοιχεία περί των διακατεχομένων δασών και δασικών εκτάσεων της νήσου Κρήτης ελήφθησαν από αναφοράς των Δασάρχων υποβληθείσας προσφάτως κατόπιν σχετικής διαταγής του Υπουργού Γεωργίας.

α/α	Νομός	Διακάτοχοι	Σύνολον Στρέμμ.	Δάσος Στρέμμ.	Μερικώς Δασοσκεπείς Εκτάσεις	Βοσκότοποι Στρέμμ.	Γεωργικά Εκτάσεις Στρέμμ.
1	Ηρακλείου	Φυσ. Προσ.	5.015	-	1515	3.500	
		Νομ. Προσ.	23.000	-	13.500	9.500	
2	Χανίων	Φυσ. Προσ.	196.547	194.000	-	2.547	
3	Ρεθύμνης	Φυσ. Προσ.	467.500	-	-	467.500	
		Νομ. Προσ.	296.340	14.870	16.070	265.400	
4	Λασιθίου	Φυσ. Προσ.	295.050	37.750	-	257.300	
		Νομ. Προσ.	785.100	19.200	-	765.900	
ΣΥΝΟΛΟ			2.068.552	265.280	31.085	1.771.647	

Γ' Η ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1957 ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ.

Αι συνθήκαι ιδιοκτησίας των δασών και δασικών εκτάσεων της νήσου Κρήτης, μέχρι και του έτους 1956 δεν είχαν απασχολήσει την Δασικήν Υπηρεσίαν. Αποτέλεσμα αυτής της θέσης του δημοσίου ήτο η διαχ/σις των ως ανωτέρω εδαφών από της συστάσεως της Κρητικής Πολιτείας και εν συνεχεία από της ενσωματώσεως της Κρήτης με την Ελλάδα και εφεξής μέχρι του 1956), να γίνεται ως επί ιδιωτικών, του δημοσίου μη διεκδικήσαντος δικαιώματα επ' αυτών.

Το ότι μέχρι το έτος 1956 τα δάση και αι δασικαί εκτάσεις της Κρήτης διαχειρίζοντο ως μη δημόσιαι και ως εκ τούτου έχουν δημιουργηθεί πληθύς πραγματικών καταστάσεων και εμπραγμάτων σχέσεων εδημιούργησε την πεποίθησιν εις τους ασκούντας νομήν επί των δικαιωμάτων (είτε φυσικά είτε νομικά πρόσωπα ή νο-

μείς) ότι εκτήσαντο κατά την κυριότητα. Η ως ανωτέρω κατάστασις αποδεικνύεται τόσον από αναφοράς Δασάρχων υπαλλήλων εις το Υπουργείον κατά τήν προ του 1957 εποχήν, όσον και πληθύν πράξεων της Διοικήσεως ομιλουσών περί μη υπάρξεως εμπραγμάτων δικαιωμάτων του Δημοσίου επί των δασών και δασικών εκτάσεων της Κρήτης. Ενδεικτικώς αναφέρον ωρισμένας αναφοράς ή έγγραφα εξ ων προκύπτει ότι ουδέποτε μέχρι το 1956, αμφεσβητήθη η ανυπαρξία εμπραγμάτων δικαιωμάτων του δημοσίου.

α. Εις την αριθμ. 9663/ Άρ. Δ. 5642/15 Ιουλ. 1924 αναφοράν της τότε Γενικής Δ/σεως Κρήτης αναφέρεται ότι τα δάση της Κρήτης θεωρούνται και διαχειρίζονται ως ιδιωτικά.

β. Εις την αριθμ. 2005 π.έ/ 2 Ιανουαρίου 1956 αναφοράν του Δασάρχου Ηρα-

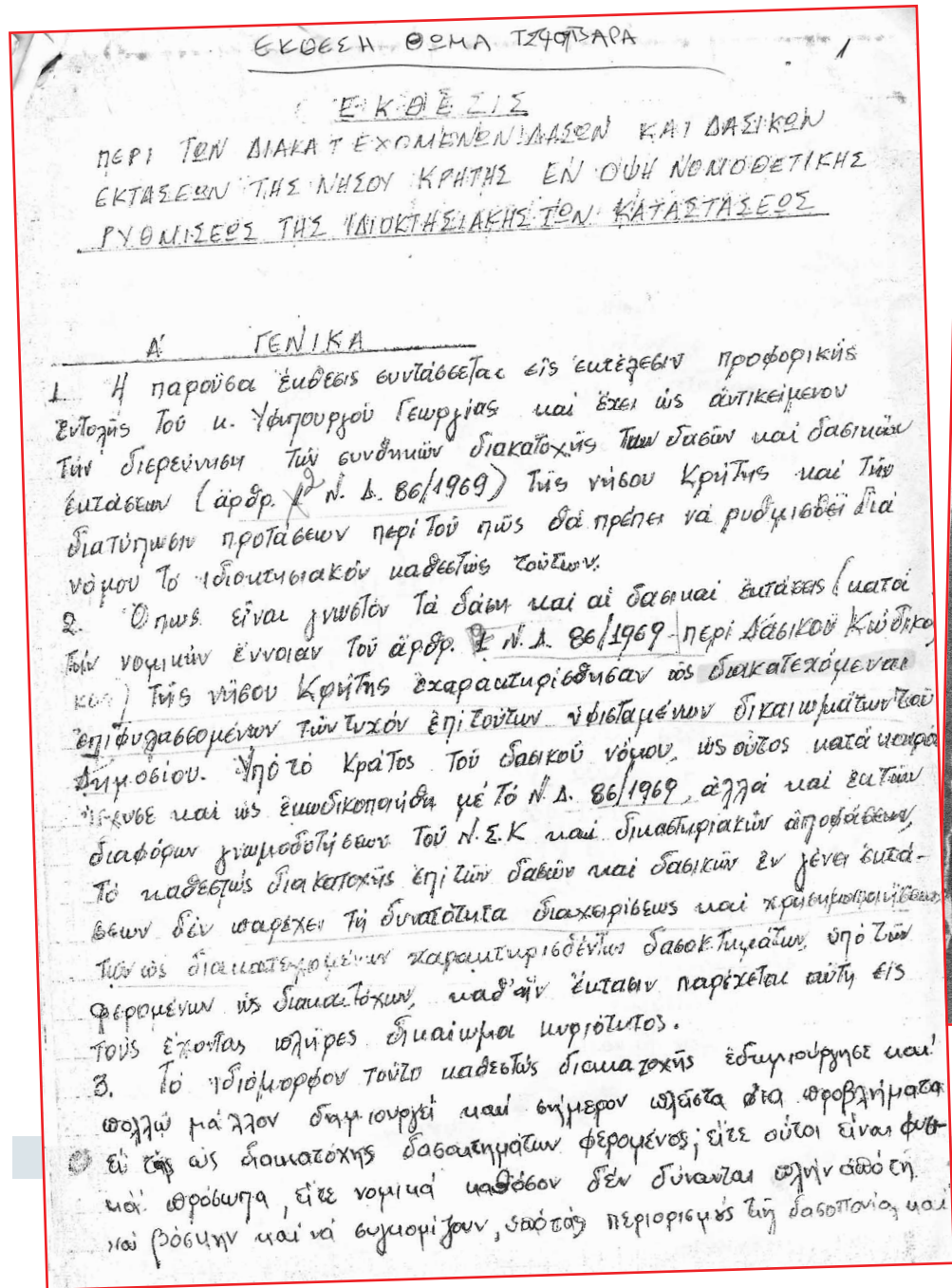
κλείου πέραν των διά το δάσος Γέργερν κλπ αναφερομένων εν τέλει αναφέρεται: «Εις τας καταχωρήσεις του βιβλίου ιστορικού εκάστου δάσους της περιφερείας (εγγραφαί ήρξαντο από του έτους 1934) **ουδαμού φαίνεται ότι τό Δημόσιον διεκδίκησε δικαιώματα επί των δασών και ταύτα χαρακτηρίζονται ως μη δημόσια ανήκοντα εις φυσικά ή νομικά πρόσωπα**». Περαιτέρω ο τότε Δασάρχης εισηγείται **και εις το μέλλον την διαχ/σιν των εν Κρήτη δασών και δασικών εδαφών ως επί ιδιωτικών καταλήγων: «Τυχόν δε άλλη λύσις επί του ανωτέρω θέματος της ιδιοκτησίας των εν Κρήτη δασών φρονούμεν ότι θέλει δημιουργήσει σοβαρόν κοινωνικόν ζήτημα με δημιουργίας ενδεχομένως ταραχών και επεισοδίων απροβλέπτου μορφής και εκτάσεως»** (δική μας υπο-

γράμμιση).

γ. Εις την αριθμ. 95953/1546/27-6-1956 απόφασιν Υπουργ. Γεωργίας εγκρίνεται υλοτομία του δάσους κοινότητος Ορεινού Λασιθίου. Ουδέποτε το υπ' όψιν δάσος ανεγνωρίσθη νομίμως ως κοινοτικών.

δ. Εις την αριθμ. 4081/2395 απόφασιν τ. Γεν. Δ/ντού Κρήτης αναφέρεται ότι εγκρίνεται απόληψις δασικών προϊόντων εκ του δάσους μονής Σέλινου ως επί δάσους κοινοτικού.

ε. Εις την αριθμ. 172071/13-8-1926 δ/γίν της Γεν. Δ/νσεως Δασών διατάσσεται η οριογράφισις του Κοινοτικού Δάσους Μονής Σέλινου, καίτοι το δάσος τούτο ουδέποτε ανεγνωρίσθη καθ' ένα των νομίμων τρόπων αναγνωρίσεως δικαιώματος κυριότητος ή ετέρου εμπραγμάτου τοιούτου επί δασών και δασικών εκτάσεων. Και ταύτα μεν μέχρι το έτος 1957.

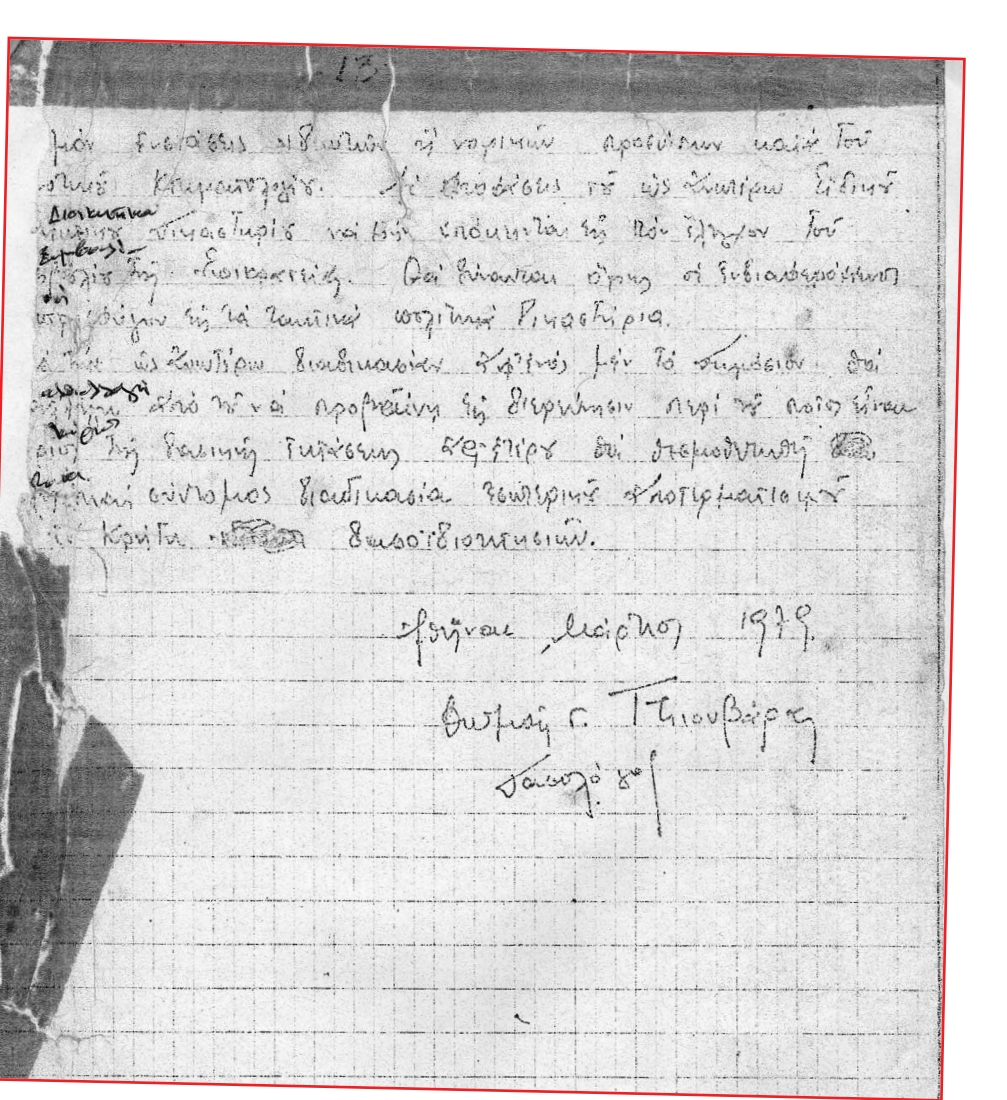
Κατά την μεταξύ των ετών 1956-1957 περίοδον και εν όψει επιλύσεως υπό της Δασικής Υπηρεσίας ιδιοκτησιακών και λοιπών θεμάτων αναφερομένων εις δάση και δασικάς εκτάσεις της νήσου Κρήτης, διετάχθη διερεύνησις του όλου ιδιοκτησιακού καθεστώτος. Από όλους τους επιληφθέντας τότε της διερευνήσεως των συν-

θηκών ιδιοκτησίας υφ' ἧς ετέλουν τα δάση και αι δασικάς εκτάσεις της μεγαλονήσου διεπιστώθησαν τα κάτωθι:

- α) Ότι δεν υφίστανται δια την νήσον Κρήτην αναγνωριστικά αποφάσεις δι' ὧν ανεγνωρίζοντο δικαιώματα κυριότητος ἢ δουλείας υπέρ φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων ἐπὶ δασικῶν ἐκτάσεων.
- β) Ότι παρά την ανυπαρξίαν αναγνωρι-

γ. Να δημιουργηθῇ οξεία αντιδικία μεταξύ της Δασικής Υπηρεσίας και των κατοίκων του νησιού οι οποίοι ανεμπόδιστα μέχρι του 1957 ἀλλὰ και εν συνεχείᾳ, διεχειρίζοντο τα δασοκτήματα ως ιδιωτικά δημιουργηθείσης οὕτω της πεποιθήσεως ὅτι ἐκτίσαντο προ πολλῶν ἐτῶν τα δικαιώματα κυριότητος.

2. Το πρό του 1957 καθεστὼς ιδιοκτησίας (σιωπηρὰ ἀναγνώρισις των δικαιωμάτων κυριότητος - παραίτησις του δημοσίου ἐκ των τυχόν υφισταμένων δικαιωμάτων του) ἀλλὰ και το μετὰ το 1957 ιδιόμορφον καθεστὼς διακατοχῆς ἐπέφερον και ἀδικίας και κοινωνικὴν ἀναταραχὴν. Ἀδικίας διότι οἱ προ του 1957 νομίμως ἐκχερσώσαντες και οἱ μετὰ του 1957 και μέχρι σήμερον λαθροεκχερσώσαντες ἐνομιμοποιήθησαν ἐἰς τὴν κυριότητα των δασικῶν ἐδαφῶν ἐφ' ὧν ἀνήγειραν ξενοδοχειακά ἢ λοιπὰ κτιριακά συγκροτήματα ἢ και συνεχίζουν να καλλιεργοῦν γεωργοδενδροκομικῶς τὰς ἐκτάσεις πλην δυναμένων να χρησιμοποιήσουν ταύτας δι' οἰκοπεδοποίησιν, ἐνῶ οἱ μὴ δυναθέντες να αξιοποιήσουν κατέχουν τὴν ἀνωτέρω τρόπον τὰ ὑπὸ τὴν διακατοχὴν των δασοκτήματα μα-

Φωτοτυπίες ἀπὸ τὴν ἐκθεσὶν - εἰσήγησιν Θωμᾶ Τζιουβάρᾳ, Συμβούλου τοῦ τότε ὑφυπουργοῦ Γεωργίας

Δ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1957 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

στικῶν ἀποφάσεων τὰ δάση διεχειρίζοντο πάντοτε ὡς μὴ δημόσια.

γ) Ότι ἐἰς τὴν μεγαλὸν νήσον δεν υφίστανται δασικάς ἐκτάσεις ἢ δάση διαχειριζόμενα ὑπὸ του δημοσίου.

Κατόπιν των ἀνωτέρω τὸ θέμα εἰσῆχθη ἐἰς τὸ παρά τὴν Γενικὴ Δ/νσι Δασῶν Τεχνικὸν Συμβούλιον Δασῶν, τὸ ὁποῖον ἐγγνωμοδότησεν (ὑπ' ἀριθμ. 155/1957 γνωμοδοτήσις) ὅτι τὰ ἐπὶ των δασῶν τῆς Κρήτης ἐμπράγματα δικαιώματα θα κριθοῦν ὑπὸ του Σ.Ι.Δ.Δασῶν, μέχρις ὅμως

ἐκκαθαρίσεως των διεκδικήσεων ὑπὸ του Σ.Ι.Δ., ἐκρίνε σκόπιμον ἡ διαχείρισις να γίνεται ὡς ἐπὶ διακατεχομένων. Τελικῶς ἐπικολούθησεν ἡ ἐκδοσις τῆς ὑπ' ἀριθμ. 51098/434/22-3-1957 ἀποφάσεως τοῦ ἐπὶ τῆς Γεωργίας Ὑπουργοῦ δι' ἧς τὰ δάση και αι δασικάς ἐκτάσεις τῆς μεγαλονήσου ἐκαρκτηρίσθησαν ὡς διακατεχόμενα και ὑπὸ το ἰδιόμορφον (Sui generis) αὐτὸ καθεστὼς ἐμπραγμάτων σχέσεων ἐξακολουθοῦν να διαχειρίζονται και σήμερον.

Ε' Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ (ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1979)

Ο χαρακτηρισμὸς των δασῶν και δασικῶν ἐκτάσεων τῆς μεγαλονήσου με τὴν ἀνωτέρω ὑπουργικὴ ἀπόφασι ὡς διακατεχομένων και ὑπὸ το κράτος τοῦ προἰσχύσαντος και του νυν ἰσχύοντος Δασικοῦ Κώδικος εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα:

α. Να ἀπαγορευθοῦν οἱ μεταβιβάσεις δασοκτημάτων, οὔσαι παράνομοι ἀπαξ και οἱ μεταβιβάζοντες δεν ἐκτίσαντο ἀποδεδειγμένως οἰονδήποτε ἐμπράγματον δικαίωμα και προ παντός κυριότητα.

β. Να ἀπαγορευθῇ πάσα ἀλλαγὴ χρήσεως, πλην τῆς διὰ γεωργοδενδροκομικῶς σκοποῦς τοιαύτη - ἀνασταλείσης και ταύτης μετὰ τὴν ἐναρξιν ἰσχύος του Συντάγματος του 1975 - και ἐν πάσει περιπτώσει να προκύψει οὐδὲ διὰ το νησί πρόβλημα ἐἰς τὸν τομέα τῆς Τουριστικῆς και λοιπῆς ἀναπτύξεως ἀπαξ και εἶναι ἀδύνατος ἡ ἐπὶ τὴν βάσει χωροταξικοῦ σχεδίου χρησιμοποίησις ἐνίων δασικῶν ἐκτάσεων (λιβαδικαὶ ἢ παντελῶς ἀγόναι) μὴ ἐχουσῶν οὐδεμίαν δασοπονικὴν και γεωργικὴν ἐδαφοπονικὴν σημασίαν, ὡς οἰκοπέδων δια τὴν ἀνέγερσιν Τουριστικῶν και λοιπῶν ἐγκαταστάσεων, ἀπαιτήτων διὰ τὴν παντοειδῆ οικονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς νήσου.

γ. Να δημιουργηθῇ οξεία ἀντιδικία μεταξύ τῆς Δασικῆς Υπηρεσίας και των κατοίκων του νησιού οἱ ὁποῖοι ἀνεμπόδιστα μέχρι του 1957 ἀλλὰ και ἐν συνεχείᾳ, διεχειρίζοντο τὰ δασοκτήματα ὡς ἰδιωτικά δημιουργηθείσης οὕτω τῆς πεποιθήσεως ὅτι ἐκτίσαντο προ πολλῶν ἐτῶν τα δικαιώματα κυριότητος.

2. Το πρό του 1957 καθεστὼς ιδιοκτησίας (σιωπηρὰ ἀναγνώρισις των δικαιωμάτων κυριότητος - παραίτησις του δημοσίου ἐκ των τυχόν υφισταμένων δικαιωμάτων του) ἀλλὰ και το μετὰ το 1957 ἰδιόμορφον καθεστὼς διακατοχῆς ἐπέφερον και ἀδικίας και κοινωνικὴν ἀναταραχὴν. Ἀδικίας διότι οἱ προ του 1957 νομίμως ἐκχερσώσαντες και οἱ μετὰ του 1957 και μέχρι σήμερον λαθροεκχερσώσαντες ἐνομιμοποιήθησαν ἐἰς τὴν κυριότητα των δασικῶν ἐδαφῶν ἐφ' ὧν ἀνήγειραν ξενοδοχειακά ἢ λοιπὰ κτιριακά συγκροτήματα ἢ και συνεχίζουν να καλλιεργοῦν γεωργοδενδροκομικῶς τὰς ἐκτάσεις πλην δυναμένων να χρησιμοποιήσουν ταύτας δι' οἰκοπεδοποίησιν, ἐνῶ οἱ μὴ δυναθέντες να αξιοποιήσουν κατέχουν τὴν ἀνωτέρω τρόπον τὰ ὑπὸ τὴν διακατοχὴν των δασοκτήματα μα-

ταίως ζητοῦν ἀδειαν οἰκοπεδοποιήσεως, ἢ μεταβιβάσεως ἢ κατατμήσεως κλπ. Κοινωνικὴν ἀναταραχὴν διότι, ὡς εἶναι γνωστόν, ἡ Κρήτη, λόγω κλίματος, θαλάσσης, πλιοφανεῖας κλπ θα ἀποτελέσῃ χώραν τουριστικῆς ἀναπτύξεως και ὠρισμένα ἐκ των δασικῶν ἐκτάσεων αι ὁποῖαι εἴτε γειτνιάζουν με τὴν θάλασσαν εἴτε εἶναι παρόδιοι, περιστατικά κλπ ἀπέκτησαν και θα ἀποκτήσουν ἰδιαιτέρως μεγάλην ἀξίαν. Ὅθεν εἶναι φυσικόν να ὑπάρξῃ, και ὅπως ὑπάρχει, ἀντίδρασις των κατοίκων ἐν τῇ ἀρνήσει των τοπικῶν δασικῶν ἀρχῶν να βεβαιώσουν ἀνυπαρξίαν δικαιωμάτων του δημοσίου ἐπὶ των ὑπ' ὄψιν δασικῶν ἐκτάσεων κλπ.

Ἐν συμπεράσματι ἡ συνέχισις τῆς ἀπροσδιορίστου νομικοῦ περιεχομένου καταστάσεως διακατοχῆς των δασῶν και δασικῶν ἐκτάσεων τῆς νήσου Κρήτης δεν ὁδηγεῖ ἐἰς τὴν λύσιν των δημιουργηθέντων προβλημάτων. Ἀντιθέτως ἐπιτείνει τὴν ἀνασφάλειαν των δικαιωμάτων των νομοταγῶν πολιτῶν, ἐπιτείνει τὰς λαθροεκχερσώσεις, ἐμποδίζει τὴν ἐφαρμογὴν παντός ἀναπτυξιακοῦ προγράμματος του νησιού, ἀκόμα δε καθιστὰ σχεδόν ἀδύνατον τὴν συνεργασίαν των τοπικῶν Δα-

σικῶν Ἀρχῶν μετὰ των πολιτῶν και των ἀρχῶν του νησιού ἐἰς τὴν προσπάθειαν διὰ τὴν προστασίαν και ἐπέκτασιν των δασῶν αὐτοῦ.

Ὑπεστηρίχθη κατὰ καιροῦς ἡ ἀπόψις ὅτι ἡ τυχόν ἀναγνώρισις του δικαιώματος τῆς κυριότητος υπέρ των δασοκατοχῶν τῆς Κρήτης θα ἀπέβαινε ἐἰς βάρος τῆς προστασίας των δασῶν τῆς. Εἶναι τραγικόν λάθος να πιστεῦται τούτο. Διότι ἀντιθέτως ἡ συνέχισις του νόθου καθεστώτος τῆς διακατοχῆς και αι ἀπαγορεύσεις ἀς συνεπάγεται ἐἰς τὰ θέματα τῆς οἰκοπεδοποιήσεως, ὡς και ἀνωτέρω ἐτονίσθη, ἀποτελοῦν τὴν αἰτίαν τῆς διασπαθίσεως ἀφ' ἐνός τῆς δασικῆς γῆς και τῆς ἀδυναμίας μας να ἐπιβάλωμεν δασικὴν τάξιν και ἐπιτήρῃσιν και να ὀργανώσωμεν και ὑλοποιήσωμεν ἐν πρόγραμμα δασικῆς ἀναπτύξεως (ἡ ὁποία θα ἔχῃ ὡς στόχον τὴν πύκνωσιν και ἐπέκτασιν των υφισταμένων δασῶν, τὴν ἀναδάσωσιν γυμνῶν και ἀγόνων ἐδαφῶν, τὴν δημιουργίαν δασῶν ἀναψυχῆς και τὴν βελτίωσιν των βοσκοτόπων κλπ) ἀφ' ἐτέρου.

Τὸ θέμα τῆς προστασίας του περιβάλλοντος και ἐν προκειμένῳ του δασικοῦ τοι-

ούτου δεν πρέπει να συσχετίζεται με το θέμα της αναγνωρίσεως και νομιμοποιήσεως εμπραγμάτων καταστάσεων αι οποίαι χρονολογούνται από την εποχήν της εν τη νήσω Τουρκοκρατίας. Αι παραλιακαί, αι παρόδιαι, αι περιαστικάι και λοιπαί δασικαί εκτάσεις δεν αποκτούν οικοπεδικήν αξίαν από και διά της αναγνωρίσεως των υπέρ των νυν διακατόχων. Η υπεραξία θα αποκτηθή από και διά της εγκρίσεως αλλαγής της χρήσεως των

εδαφών αυτών από δασικών εις οικόπεδα και η αλλαγή αύτη, εις πλείστας περιπτώσεις, ούσα επιβεβλημένη, διότι ούτω μόνον θα υλοποιηθούν τα αναπτυξιακά διά την νήσον προγράμματα, είναι θέμα το οποίον θα ρυθμίση, αν δεν ρυθμίζη νυν και ο Δασικός νόμος και οι σχετικοί με την ανέγερσιν οικισμών, τουριστικών εγκαταστάσεων κλπ νόμοι. Τέλος το θέμα του ακόπου πλουτισμού των διακατόχων ον θα συνεπάγεται η, κατόπιν εγκρίσεως

της αρμόδιας δασικής ή άλλης αρχής, αλλαγή χρήσεως ενίων δασικών εδαφών είναι πρόβλημα το οποίον δεν μπορεί να αποτελέση λόγον μη παραδεκτόν από πλευράς δημοσίου ότι οι δασοδιακάτοχοι της Κρήτης εκτήσαντο δια της μακροχρονίου και εν συνειδήσει δικαίου ασκήσεως ανεπιλήπτου νομής και κατοχής, κυριότητα επί των υπ’ αυτών εξουσιαζομένων (και υφ’ ουδενός εμποδιζομένων εν τη ασκήσει της διακατοχής) δασικών

εδαφών και έξ’ ετέρου ανάγεται εις την αρμοδιότητα των οικονομικών εφοριών να το εκτιμήσουν και να περιορίσουν, καθ’ ό μέτρον κρίνεται δίκαιον, τον υπέρμετρον και άκοπον πλουτισμόν διά της επιβολής φόρου προστιθέμενης αξίας ή αποκτήσεως, λόγω οικοπεδοποιήσεως, υπεραξίας κλπ.

ΣΤ’ ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ

Υπ’ όψιν ότι:

1. Μέχρι το έτος 1956, το Δημόσιον διά των τοπικών εν Κρήτη Δασικών Αρχών ουδέποτε ηξίωσεν οιονδήποτε εμπράγματον δικαίωμα επί των δασών και των δασικών εκτάσεων της νήσου Κρήτης, αλλ’ αντιθέτως εδέχθη τας πραγματικές καταστάσεις αι οποίαι εδημιουργήθησαν από της εποχής της Τουρκοκρατίας και εν συνεχεία από το κράτος του Κρητικού Κώδικος, και επεριωρίσθη ασκών δασοπολιτικήν και μόνον επιτήρησιν θεωρών τα δασοκτήματα ως ανήκοντα εις ιδιώτας ή νομικά πρόσωπα (Δήμοι, Κοινότητες, Μονές κλπ).

2. Η μέχρι το έτος 1956 θέσις του Δημοσίου έναντι των συνθηκών ιδιοκτησίας των εν Κρήτη δασών και δασικών εκτάσεων ηρμηνεύθη ότι τούτο παρητήθη των τυχόν επί των εκτάσεων τούτων υφισταμένων δικαιωμάτων του.

3. Υφίσταται σωρεία πράξεων του δημοσίου εξ ων προκύπτει ότι μέχρι το έτος 1956 τούτο εθεώρει τα εν τη μεγαλονήσω δάση και δασικάς εκτάσεις ως ιδιωτικές (ανηκούσας εις φυσικά ή νομικά πρόσωπα).

4. Δεν δύναται μετά βεβαιότητος να υποστηριχθή ότι αι διατάξεις του Ν.Δ. της 22-4-1926 «περί αποβολής εκ των κτημάτων της Αεροπορικής Αμύνης κλπ» καθ’ ας διά να αποκτηθή κυριότης ή έτερον εμπράγματον δικαίωμα επί δημοσίων δασών και δασικών εκτάσεων θα πρέπει να αποδειχθούν διακατοχικάι πράξεις ενεργηθείσαι από του έτους 1884 μέχρι του 1926 κλπ κλπ και από της ισχύος του προρηθέντος Ν.Δ. τα δάση και αι δασικάι

εκτάσεις δεν δύνανται πλέον να χρσι-δεσποθούν, έχουν εφαρμογήν και επί των δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων της νήσου Κρήτης δοθέντος ότι εν Κρήτη από του 1884 μέχρι του 1909 αλλά και μέχρι της καθ’ όλην την Ελληνικήν επικράτειαν εισαγωγής του ισχύοντος Αστικού Κώδικος το 1946, επεκράτησεν ιδιόμορφον πολιτειακόν καθεστώς αφ’ ενός και ιδιαίτερον (τοπικόν) νομικόν τοιούτον αφ’ ετέρου.

5. Δεν υφίσταται περίπτωσις τις διεκδικήσεως δικαιώματος κυριότητος ή ελάσσονος ταύτης τοιούτου, ήτις να ει-σήχθη εις το τ. Γνωμοδοτικόν Συμβούλιον Δασών ή εις το νυν Σ.Ι.Δ.Δ. κατά την διαδικασίαν των διατάξεων του Α.Ν. 1747/1939 κατά το Ν.Δ. 86/1969 (άρθρ. 3-13) αντιστοίχως αλλά και παλαιότερον εις το δικάζον ιδιοκτησιακάς και κατ’ έναντι του δημοσίου διαφοράς επί δασών και δασικών εν γένει εκτάσεων, Διοικητικόν Δικαστήριον, γεγονός όπερ αποδεικνύει ότι το Δημόσιον ουδέποτε ημφεσβήτησε τα εμπράγματα δικαιώματα των Κρητικών και εν πάσει περιπτώσει ουδέποτε εγνώρισε εις αυτούς, μέχρι του έτους 1957 ότι επιφυλάσσει εις εαυτό το δικαίωμα διεκδικήσεως τοιούτων δικαιωμάτων κλπ.

6. Το ότι το Δημόσιον ηνέχθη και τελικώς εδέχθη την από 50ετίας και πλέον de facto και έστω ουχί de jure κατάστασιν θα ήτο κοινωνικώς και ηθικώς παρακινδυνευμένον αλλά και ασυνεπές να υπαναχωρήσει της παραδοχής αυτής, τοσούτω μάλλον καθόσον κατά την διάρκειαν της περιόδου ταύτης εδημιουργήθησαν μεταξύ των Κρητών απειράριθμες

νομικές καταστάσεις και σχέσεις ων η ανατροπή των θα αντίκεινται ευθέως προς το περί δικαίου αίσθημα αυτών.

7. Οι ασχοληθέντες κατά καιρούς με την διερεύνησιν των ιδιοκτησιακών συνθηκών των δασών της Κρήτης, άπαντες συντάσσονται με την άποψιν ότι το Δημόσιον δεν δύναται να επικαλεσθή το περί αναγνωρίσεως εμπραγμάτων δικαιωμάτων νομικόν καθεστώς το ισχύσαν μέχρι σήμερον εις την λοιπήν Ελλάδα αλλά θα πρέπει ο σημερινός νομοθέτης, λαμβάνων υπ’ όψιν τας επί 80ετίας και πλέον δημιουργηθείσας πραγματικές καταστάσεις, να κατοχυρώσει δια νόμου ταύτας ώστε του λοιπού να μην υφίστανται ιδιοκτησιακάι αμφισβητήσεις και εκκρεμότητες. Από την άποψιν ταύτην ο σημερινός νομοθέτης δεν ημπορεί παρά να δεχθεί την δίκαιοπλαστικήν διεργασίαν ήτις συνετελέσθη κατά την εν ελευθέρω βίω των Κρητικών διαρρεύσασαν, από της αποτινάξεως του Τουρκικού ζυγού, 80ετίαν και πλέον και να δημιουργήση νομικόν πλαίσιον το οποίον να κατοχυρώη τα δικαιώματα των Κρητικών επί των δασικών εκτάσεων της νήσου. Αι παντοειδείς αναπτυξιακαί ανάγκαι της νήσου επιβάλλουν την άμεσον εκκαθάρισιν της ιδιοκτησιακής εκκρεμότητος ήτις εκκαθάρσις δεν είναι δυνατόν παρά να εναρμονίζεται προς ό,τι η ζωή επέβαλεν. Όθεν το ζήτημα είναι περισσότερον πολιτικόν και πολύ ολιγώτερον νομικόν. Η νεκρανάστασις προπολεμικών νόμων και διαταγμάτων αναφερομένων εις τα θέματα χρσιδεσπόσεως δασών και δασικών εκτάσεων και ισχυσάντων εις την λοιπήν

παλαιάν Ελλάδα (μέχρι και της Θεσσαλίας) πέραν του ότι είναι λίαν αμφίβολον εάν πρέπει να ισχύσει και δια την Κρήτην θα αποτελούσε τραγικήν ανατροπήν των νομικών και πραγματικών σχέσεων αι οποίαι έχουν δημιουργηθεί. Είναι νομικώς και λογικώς ακατανόητον το να αμφισβητή η σημερινή Πολιτεία την ύπαρξιν εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί σαφώς προσδιορισμένης καθ’ όλα της τα γνωρίσματα δασικής εκτάσεως όταν αύτη μετεβιβάσθη εν ζωή ή αιτία θανάτου αρκετάς φοράς κατά την τελευταίαν 80ετίαν, όταν κατεβλήθη πολλάκις φόρος μεταβίβασεως ακινήτου, όταν εκαλλιεργήθη και εβοσκήθη συνεχώς από τους νυν διακατόχους και τους δικαιοπαρόχους των.

8) Εισηγούμεθα την νομοθετικήν ρύθμισιν των ιδιοκτησιακών συνθηκών των δασών και δασικών εκτάσεων της νήσου Κρήτης παραθέτοντας εις το παρασκευαζόμενον νομοσχέδιον «περί προστασίας δασών κλπ» του κατωτέρω άρθρου.

Άρθρον

Τα εν τη νήσω Κρήτη δάση και δασικάι εκτάσεις ως αύται ορίζονται εις τα άρθρα... του παρόντος νόμου, διαχειριζόμεναι από της ενσωματώσεως της με την Ελλάδα, ως μη δημόσιαι αναγνωρίζονται ως τοιαύται, του δημοσίου παραιτουμένου παντός επ’ αυτών εμπραγμάτου δικαιώματος.

Ζ’ ΛΟΙΠΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Εάν τελικώς θεσμοθετηθή η ως ανωτέρω διάταξις ασφαλώς θα υπάρξη η ανάγκη εσωτερικού τινός αποτερματισμού επί αμφισβητήσεων αι οποίαι θα προκύψουν μεταξύ Κοινοτήτων, λοιπών νομικών προσώπων και φυσικών τοιούτων. Έχομεν την γνώμην ότι το θέμα τούτο θα πρέπει να αντιμετωπισθί με την θεσμοθέτησιν υποχρεώσεως των Κοινοτήτων να

συντάξουν Κτηματολόγιον των εν τη περιφέρειά των δασοκτημάτων κλπ.

Κατά των αποφάσεων των «Α’ βαθμίων» επιτροπών συντάξεως κτηματολογίων να χωρή προσφυγή εις ειδικώς συσταθεισόμενον παρ’ εκάστω νομώ, Ειδικόν Διοικητικόν Δικαστήριον Κοινοτικών Κτηματολογίων όπερ θα δικάζη εις τελευταίον βαθμός ενστάσεις ιδιωτών ή νο-

μικών προσώπων κατά του Κοινοτικού Κτηματολογίου. Αι αποφάσεις του ως ανωτέρω ειδικού Δικαστηρίου να μην υπόκεινται εις τον έλεγchon του Συμβουλίου της Επικρατείας. Θα δύνανται όμως οι ενδιαφερόμενοι να προσφύγουν εις τα τακτικά πολιτικά Δικαστήρια.

Κατά την ως ανωτέρω διαδικασίαν αφ’ ενός μεν το Δημόσιον θα απαλλαγί

Χανιώτικα νέα

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ:
ΧΑΝΙΩΤΙΚΑ ΝΕΑ - ΕΚΤΥΠΩΤΙΚΗ Α.Ε.

ΙΔΡΥΤΗΣ: Γιάννης Ε. Γαρεδάκης

ΕΚΔΟΤΗΣ: Μανώλης Α. Γαρεδάκης

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Παρασκευάς Ν. Περάκης

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ "ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ":
Ελευθερία Μ. Κουμή

ΣΥΝΤΑΞΗ: Γιάννης Λυβιάκης,
Γιάνα Μαρουλοσπάκη

ΡΕΠΟΡΤΑΖ: Ηλίας Κάκανος,
Γιώργος Κώνστας, Δημήτρης Μαριδάκης,
Φανή Νικηφοράκη, Βασιλική Τωμαδάκη, Ελένη Φουντουλάκη

ΑΘΛΗΤΙΚΑ: Γιώργος Δρακάκης

ΔΙΟΡΘΩΣΕΙΣ: Νεκτάριος Κακατσάκης

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Γεωργία Αδίκημενάκη,
Δέσποινα Βάλλα, Νίκη Ξυφανταράκη

ΠΙΕΣΤΕΣ: Hussein Rajaiftikhar
Γιάννης Περάκης, Γιώργος Στεφανάκης

ΣΥΝΤΑΞΗ:
Εμπορικό Κέντρο "Ερμής" (Μπουναλιά)
τηλ. 2821051003 - 6, fax 2821051007
e-mail: info@haniotika-nea.gr

ΓΡΑΦΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ:
Καραϊσκάκη 49
τηλ. 2821070563 - 6,
FAX 2821091900

ΔΙΑΦΗΜΙΣΤΙΚΟ ΤΜΗΜΑ:
Εύα Κουμή
τηλ.: 2821070.563 - 6,
FAX 2821091900
e-mail: ads@haniotika-nea.gr

www.haniotika-nea.gr

[haniotika.nea](https://www.facebook.com/haniotika.nea)

[HaniotikaNea](https://twitter.com/HaniotikaNea)

[haniotikanea](https://www.instagram.com/haniotikanea)

[haniotikanea](https://www.youtube.com/haniotikanea)

Αν πιστεύεις
πως ο γάιδαρος
πετάει...

Αν η κατσίκά σου μασάει ταραμά...

Αν θεωρείς
“γαλλική” τη μύτη
του Πινόκιο

Τότε αυτή η ιστοσελίδα **ΔΕΝ** είναι για σένα.

www.haniotika-neo.gr

Δημοσιογραφικό **αντίδοτο** στα fake news

 haniotika.nea

 HaniotikaNea

 haniotikanea

 haniotikanea

Η εφημερίδα με ένα “κλικ” στην οθόνη σας στο <https://shop.haniotika-neo.gr>